

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDY PŘEDSTAVENSTVA DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR ING. LEO DOSEDĚLA

Vážené dámy a vážení pánové, přátelé a příznivci českého družstevnictví, v pozici předsedy Družstevní Asociace ČR jsem poprvé, v rámci pravidelné rotace předsedů našich družstevních svazů, které DAČR zastřešuje. Za ten necelý rok od převzetí funkce jsem získal celou řadu nových poznatků, nabyl jsem nové zkušenosti, seznámil jsem se s novými lidmi a také jsem získal nové přátele. S pokorou, úctou a velkou mírou odpovědnosti se snažím řešit společně s ostatními členy představenstva všechny nastalé problematické věci spojené s organizací, chodem a hospodařením Asociace. V poslední době jsme se velmi intenzivně zabývali také nemovitým majetkem. Uskutečnili jsme prodej jedné z nemovitostí ve vlastnictví DAČR a současně připravujeme rozsáhlé rekonstrukce ostatních objektů. Na základě toho dojde ke stabilizaci hospodaření Asociace, budeme moci zrekonstruovat a tím zhodnotit stávající majetek a současně vytvořit podmínky ke generování budoucích příjmů z pronájmů prostor. Mohu konstatovat, že všichni zástupci členských svazů, jak členové představenstva, tak dozorcí rady i pomocných orgánů přistoupili k tomuto významnému kroku velmi zodpovědně. Prodej nemovitosti byla pověřena jedna z našich největších a nejlepších advokátních kanceláří a z výběrového řízení vyšla vítězně společnost s nejvyšší nabídkou.

V rámci svého mandátu se snažím obnovovat kontakty s našimi ústavními činiteli, poslanci a senátory a představiteli politických stran. Po covidové pauze je to přinejmenším nutností znovu se připomenout s družstevní problematikou a vůbec prezentovat české družstevnictví jako důležitou součást našeho každodenního života, spojeného s využíváním produktů a služeb, které jednotlivá členská družstva našich družstevních svazů poskytují. V posledním období jsme se sešli s předsedou Senátu Parlamentu ČR panem Milošem Vysřičilem, ředitelem kanceláře prezidenta republiky panem Tomášem Lebedou, jednali jsme společně také s poslanci panem Pavlem Staňkem a panem Michalem Kučerou. Velmi si vážíme návštěvy prezidenta Mezinárodního družstevního svazu pana Ariela Guarca v květnu loňského roku. V průběhu své návštěvy si prohlédl naše Muzeum družstevnictví, setkal se s představiteli představenstva a pracovníky DAČR, uskutečnil návštěvu výrobního družstva invalidů Drutěva Praha a jednoho zemědělského podniku. Prezident Guarco mi předal při

příležitosti své návštěvy v České republice pamětní list jako výraz uznání práce DAČR v podpoře a rozvoji družstevního podnikání a za prosazování družstevních principů a družstevních hodnot. To je naše poslání a náš zájem. Všechny naše svazy tímto způsobem podporují svá členská družstva.

S činností našich družstev máte možnost se potkat téměř na každém kroku. Jejich předností je, že vyrábí a poskytují produkty a služby v českých malých a středních firmách – družstvech, která mají sídla v České republice, mají české majitele a obhospodařují svůj český majetek, nemovitostní fond, zemědělskou půdu, bytový fond a výrobní prostředky. Jsme zastoupeni téměř všude. Kdo by neznal malé venkovské obchůdky ale i velké prodejny rozsáhlé sítě COOP. Řada z vás bydlí v družstevních bytech, používáte denně produkty a služby z výrobních družstev, mnohdy velmi známých českých značek. Zemědělská družstva svojí rostlinou a živočišnou výrobou obohacují náš trh o své produkty, doplňují sortiment následných zpracovatelů a tím zabezpečují naši potravinovou soběstačnost. Bez jejich produktů si jen stěží dokážeme představit každodenní život. Určitě není smysluplné a žádoucí dovážet to, co si umíme vypěstovat a odchovat, odjinud. Mojí snahou je i podpora a rozvoj vzájemné spolupráce mezi družstevními svazy. Nyní například intenzivně jednáme o možnosti rozšíření sortimentu z produkce výrobních družstev a navýšení dodávek do sítě prodejen spotřebních družstev COOP. I to je jedna z důležitých myšlenek, kterou se snažím prosazovat – vzájemná družstevní výpomoc. Snad se nám ji společně podaří v nejbližší době zrealizovat.

Další oblastí, na kterou jsem se snažil v loňské roce zaměřit svoji činnost, je řešení společných problémů postihujících všechna družstva z důvodů energetické krize, vysokých vstupních cen do procesů výroby a z nich plynoucích inflačních dopadů, nedostatku pracovníků na trhu práce, neustálého zvyšování mzdových nákladů a také z důvodu komplikované vnitropolitické situace. Problematická a nestabilní mezinárodní situace, trvající a vznikající války přinášejí celosvětové problémy s dopady téměř na všechno a na všechny. Procesy, nařízení a stále častější regulace, především z dílny evropských politiků a zelených nadšenců, ale i našich zákonodárců, vůbec nepřispívají k předvídatelnému a stabilnímu podnikatelskému prostředí. Naší snahou je proto hájit společné družstevní zájmy a družstevní podnikání jak pod hlavičkou DAČR, tak v rámci svých členství v Konfederaci zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, Svazu průmyslu a dopravy a Hospodářské komoře, popřípadě jiných profesních a oborových sdruženích.

Jsem rád, že můžeme touto formou, právě díky spojení našich členských svazů pod Družstevní Asociací ČR, realizovat pomoc všem našim družstvům, jejich členům a zaměstnancům.

Také silně optimisticky vnímám a jsem přesvědčen, díky historicky silnému zájmu a společně prosazovaným zájmům, které jsou podpořeny profesionalitou všech zástupců našich členských svazů a pracovníků DAČR, o životaschopnosti a budoucím rozvoji našeho družstevního systému a samotných družstev.

Ing. Leo Doseděl
předseda DAČR a SČMVD

AKTUÁLNÍ INFORMACE Z ČINNOSTI ČLENSKÝCH SVAZŮ DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČESKÉ REPUBLIKY

SVAZ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH SPOTŘEBNÍCH DRUŽSTEV

text: Mgr. Lukáš Němčík

Spotřební družstva Skupiny COOP s ryze českým kapitálem, sdružená ve Svazu českých a moravských spotřebních družstev, se dlouhodobě řadí mezi největší maloobchodní prodejce v České republice. Díky svým výkonům se stabilně drží kolem 7. pozice na trhu. Ve své působnosti se spotřební družstva dlouhodobě soustřeďují na podporu tuzemských a regionálních výrobců a dodavatelů, čímž současně podporují i regionální zaměstnanost.

Mnohá družstva jsou držiteli významných ocenění za kvalitu a realizují vlastní programy na podporu regionálních potravin. V mnoha regionech jsou právě spotřební družstva největšími zaměstnavateli. Prodejny COOP tak na domácím trhu nabízí největší zastoupení regionálních výrobků, a v mnoha obcích nabízejí široké množství služeb místním obyvatelům. Jednotlivá spotřební družstva také investují do rozvojových projektů a modernizace maloobchodní sítě. Jako jedni z mála v České republice provozují modulární prodejny, automatické čerpací stanice či např. vesnické kavárny spojené s prodejnou. Významný je také rozvoj velkoobchodních skladů a logistiky, která zajišťuje zásobování rozsáhlé sítě prodejen družstev.

Svaz českých a moravských spotřebních družstev je zájmové sdružení právnických osob. Hájí zájmy členských družstev ve vztahu ke státním orgánům, reprezentuje je v České republice i v zahraničí. Samostatně, jakož i v rámci svého členství v odvětvových a odborných organizacích a institucích prosazuje jejich zájmy a potřeby.

31. 12. 2022:

počet členů: 96 705 osob

počet prodejen: 2396

maloobchodní obrat: 33 580 mil. Kč

Členská družstva vystupují pod společnou značkou COOP, která je tak největší sítí prodejen potravin v České republice. Více než 400 prodejen potravin je začleněno do maloobchodních řetězců COOP TUTY, COOP TIP, COOP TERNO a COOP DISKONT. Kromě obchodní činnosti provozuje Svaz českých a moravských družstev také osm středních odborných škol, manažerský institut nebo mobilního virtuálního operátora COOP Mobil.

Rok 2023 byl pro Skupinu COOP ve znamení dalšího rozvoje unikátního inovativního konceptu, kterým jsou automatizované prodejny. Jedná se o samoobslužné prodejny, které po běžné otevírací době fungují dále, ale již bez personálu, a prodejna je tak v provozu 24 hodin denně 7 dní v týdnu. Koncept se inspiroval u sesterských řetězců COOP ve Skandinávii. Slovo samoobsluha tímto získalo nový rozměr – koncept automatického obchodu se maximálně přizpůsobuje potřebám zákazníků, pro které končí nutnost plánovat si nákupy podle otevírací doby obchodů. Hlavními cíli prodejen tohoto typu jsou zejména naprostá časová svoboda zákazníka, nižší provozní náklady,

a tím možnost udržení prodejen, které často představují místo pro setkávání místních obyvatel. A jak probíhá samotný nákup v prodejně? Po skončení otevírací doby a odchodu personálu se v prodejně spustí automatický režim, kdy pro vstup do prodejny zákazník potřebuje speciální mobilní aplikaci a bankovní identitu (BankID). Platba pak probíhá kartou/mobilním telefonem. Bankovní identita je způsobem, jak bezpečně, jednoduše a zdarma prokázat totožnost v digitálním prostředí, navíc bez ohledu na provozní hodiny, přičemž vstup do prodejny je tak umožněn pouze osobám starším 18 let. Pro vstup a opuštění z prodejny je potřeba naskenovat QR kód z aplikace. V prodejně zákazník nakupuje běžně tak, jak je zvyklý. Prodejna je zabezpečena proti krádežím několika způsoby – jednak je každý zákazník jednoznačně identifikován prostřednictvím bankovní identity, dále je prostor prodejen je kompletně pokryt kamerovým systémem a prodejna je napojena na pult centrální ochrany (PCO), přičemž při každém vstupu zákazníka do prodejny je systém aktivován. Na automatizované prodejny v Berouně byl navíc instalován systém umělé inteligence, kde pomocí kamer je systém schopen identifikovat v reálném čase podezřelé chování zákazníka a upozornit na něj personál prodejny či pracovníky PCO. Systém navíc funguje na principu strojového učení, kdy si zaznamenává množství situací a jejich označení, a na jejich základě pak vyhodnocuje další chování zákazníků.

V současné době vznikají automatizované prodejny dvojího typu, a to městské a vesnické. Ve městech je cílem zlepšení komfortu zákazníka prodloužením otevírací doby prodejny, a prodejna většinou funguje v normální otevírací době s personálem, a až poté přepíná do automatického režimu. Zákazníci zde často kupují spíše doplňkový sortiment. V prodejních vesnického typu je cílem udržení obchodní obslužnosti venkova, kde prodejny běžně zavírají z důvodů vysokých nákladů na zaměstnance. Tyto obchody pak mohou omezit otevírací dobu s personálem, popř. fungovat úplně bez personálu. Zákazníci zde nakupují plný sortiment zboží. Tyto prodejny často vznikají jako franšizové ve spolupráci s obcemi, kde provoz, údržbu či náklady na energie hradí obec, COOP pak má na starosti objednání a dodávání zboží.

Po téměř dvou letech provozu vyzkoušelo automatizované prodejny už tisíce zákazníků. Jejich tržby po zavedení nové technologie vzrostly podle statistik o v průměru 10 %, přitom tento způsob prodeje šetří část mzdových nákladů spojených s delší otevírací dobou a přináší zcela nový komfort. Nenaplnily se také částečné obavy z vyššího množství krádeží nebo případů vandalismu. Použitá technologie totiž zákazníky spolehlivě identifikuje a na rozdíl od běžného provozu je případný nepoctivý zákazník velmi jednoduše dohledatelný.

Automatizované prodejny jsou v mnoha aspektech spojeny s udržitelností. V dnešní době je pojem udržitelného rozvoje chápán podstatně širěji

než v minulosti, kdy se problematika omezovala pouze na otázku ochrany životního prostředí a opomíjely se ostatní aspekty – ekonomické a sociální. Sociální udržitelnost se zaměřuje na zajištění rovnosti, spravedlnosti

a kvality života pro všechny členy společnosti. Zohlednění právě sociální odpovědnosti pěkně demonstruje následující příklad nové otevřené prodejny COOP.

FRANŠÍZOVÁ PRODEJNA KONZUM PARTNER V NERATOVĚ V ORLICKÝCH HORÁCH

Začátkem listopadu roku 2023 byla otevřena prodejna COOP 24/7 na velmi unikátním místě, a to v Neratově v Orlických horách. Slavnostního otevření prodejny se zúčastnilo více než 300 hostů z řad starostů, zástupců státu a partnerských firem, které doprovodilo vystoupení skupiny Chinaski. Nevelká obec, jejíž počet obyvatel nepřesahuje 200, je vyhledávanou turistickou oblastí. Má pro to vhodné předpoklady – minipivovar, hospodu, penziony, unikátní kostel se skleněnou střechou, a nyní i právě automatizovanou prodejnu otevřenou 24/7. Přitom nechybělo mnoho a Neratov mohl se svým chátrajícím kostelem zůstat pouze chatařskou osadou..

Za záchranou obce i kostela stojí místní Sdružení Neratov, z.s., které bylo a Malíkových se záměrem pomáhat znevýhodněným lidem a společně s nimi pracovat na obnově unikátního poutního místa. V době, kdy vznikalo Sdružení Neratov, zde žili dva obyvatelé. Především o prázdninách a víkendech se počet osob ve vsi zvedl díky místním chatařům. Přesto se stále jednalo o místo, kde kromě krásné přírody a klidu nebylo nic. Jedním ze záměrů sdružení tak bylo, a nadále je, navrátit do těchto končin život. Sdružení Neratov se již od svého vzniku zaměřuje na pomoc opuštěným postiženým dětem a do-

spělým s mentálním, psychickým nebo zdravotním postižením. Vše, co se zde děje se nedělá pro ně, ale s nimi. To je také důvod, proč pracují v místních službách, ať už jde o hospodu, obchod nebo třeba úklid. Tyto a další pracoviště totiž fungují jako chráněná pracoviště. Jedním z těchto pracovišť je i nově otevřená prodejna, která bude sloužit i jako tréninkové centrum pro osoby s postižením, kde se naučí správně nakupovat a hospodařit s penězi. Kromě běžného sortimentu navíc prodejna nabízí i jejich výrobky z místních chráněných dílen, a zákazníci tak mohou i touto formou podpořit fungování spolku.

Nově otevřenou prodejnu v Neratově provozuje COOP, konkrétně KONZUM, obchodní družstvo v Ústí nad Orlicí a Sdružení Neratov na partnerské bázi. Jedná se o prodejnu, kde si lze nakoupit doslova kdykoliv. Obchod je totiž nově vybaven technologií umožňující, aby si v něm zákazníci mohli nakupovat sami 24/7. Podle Miloslava Hlavsy, ředitele družstva Konzum, je obecně budoucnost malých prodejen právě v automatizaci. Kromě toho však Miloslav Hlavsa očekává, že revoluce v nakupování se dotkne i dalších menších obchodů, kde bude COOP vystupovat v roli partnera, podobně jako v případě neratovské prodejny. Obchod je ve vlastnictví Sdružení, místní družstvo Konzum se stará o logistickou a obchodní činnost. Prodejna, která

může fungovat i bez prodavače, ročně ušetří více než půl milionu korun. V Neratově poslouží prodejna jak místním, tak hodně pomůže během turistické sezóny. Doposud totiž místní prodejna měla o víkendech či v pozdějších odpoledních hodinách zavřeno.

Ještě před několika lety se zdálo, že zánik venkovských obchodů se nedá zastavit, situace se však změnila a teď jsou to právě vesnice, které s pomocí moderních technologií razí trendy v nakupování. Koncept automatizovaného provozu se ukazuje být řešením pro celou řadu druhů prodejen.

SVAZ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH VÝROBNÍCH DRUŽSTEV

text: Mgr. Rodan Svoboda

Svaz českých a moravských výrobních družstev se v roce 2023 zaměřil na činnosti vyplývající z jeho stanov, jimiž jsou podpora podnikání členských výrobních družstev a prosazování jejich společných zájmů, a to ve všech rovinách podnikatelského prostředí. Z pozice jednoho z největších a nejvýznamnějších svazů zaměstnavatelů v České republice zastupoval výrobní družstva při jednáních s vládou, ministerstvy a ostatními státními a veřejnými institucemi a zároveň jim poskytoval profesionální servis odborných činností a služeb ve všech stěžejních oblastech podnikání.

Podnikání členských výrobních družstev a většiny výrobních firem v České republice i nadále ovlivňují problémy, které jsme zmiňovali již v předchozích letech. Na předním místě můžeme jmenovat ceny energií a dalších vstupních komodit nebo vysokou míru inflace. Svaz se těmito problémy zabýval i v roce 2023 a členským družstvům se snažil v maximální možné míře pomoci, např. v oblasti energií pro ně připravil podporu ve formě energetických úvěrů a investičních úvěrů na pořízení obnovitelných zdrojů.

Mezi klíčové oblasti činnosti Svazu dlouhodobě patří podpora zaměstnávání zdravotně postižených osob (OZP), které je s výrobním družstevnictvím historicky silně spojeno. V současné době Svaz sdružuje téměř 40 výrobních družstev, jež zaměstnávají přes 50 % OZP, tzv. výrobních družstev invalidů. Ta plní společně s dalšími zaměstnavateli OZP důležitou sociální roli v uplatnění hendikepovaných na trhu práce. Zásadní pro udržitelnost zaměstnávání OZP je státní příspěvek, o jehož navýšení probíhají při

každém růstu minimální mzdy mezi zaměstnavateli a Ministerstvem práce a sociálních věcí složitá jednání. V souvislosti s návrhem vlády na zvýšení minimální mzdy od 1. 1. 2024 intervenoval Svaz společně s Národní radou osob se zdravotním postižením ČR, Českou asociací úklidu a čištění, Komorou zaměstnavatelů zdravotně postižených a Asociací zaměstnavatelů zdravotně postižených ČR ve formě dopisu adresovaného předsedovi vlády Petru Fialovi a ministru práce a sociálních věcí Marianu Jurečkoví. Uvedené organizace následně k nedostatečné podpoře zaměstnavatelů OZP ze strany vlády uspořádaly i společnou tiskovou konferenci.

V rámci podpory podnikání členských družstev patřilo i v roce 2023 mezi stěžejní činnosti poskytování profesionálních služeb. Odborní pracovníci Svazu družstvům poskytovali právní, finanční a daňové poradenství, poradenství v oblasti investičního rozvoje, zpracování projektů z programů strukturálních fondů, ale také v oblastech ekologie, exportu, marketingu a zaměstnávání zdravotně postižených osob. S poradenstvím je přímo spojena organizace prezenčních i online vzdělávacích akcí a školení pro zaměstnance družstev. Mezi velmi úspěšné patřily semináře k zákonu o ochraně oznamovatelů a workshop k digitalizaci, který navázal na dřívější semináře k automatizaci a robotizaci. Právě uvedená digitalizace, automatizace výroby a v neposlední řadě i umělá inteligence, která má potenciál výrazně ovlivnit přípravu technologických procesů, řízení výrobních činností i následných operací spojených s kontrolní činností, adjustací nebo expedicí výrobků, se ve stále větší míře prosazují v řadě odvětví. Svaz si tuto skutečnost

uvědomuje a členská výrobní družstva v zavádění technologických inovací do výrobního procesu podporuje.

Svaz členskými družstvům rovněž zajišťuje společné nákupy pohonných hmot, využití operativního leasingu, pojištění od Kooperativy či služeb mobilního operátora. To vše družstvům snižuje náklady a zvyšuje tak jejich konkurenceschopnost. Členství ve Svazu přináší výrobním družstvům mimo jiné také možnost vzájemné výrobní kooperace s dalšími českými a moravskými výrobními družstvy i navázání spolupráce a kooperací s družstvy ze zahraničí. Do organizační činnosti Svazu patří společné účasti členských družstev na předních českých i zahraničních výstavách a veletrzích. Zejména kontraktačními veletrhy určené pro odbornou veřejnost představují pro výrobní družstva důležitou formu propagace a komunikace se stávajícími i potenciálními zákazníky, Svaz tak jejich účast podporuje. Družstva se v roce 2023 pod záštitou Svazu zúčastnila mezinárodních veletrhů elektrotechniky AMPER v Brně, hračkářského průmyslu Spielwarenmesse v německém Norimberku a agrosalonu Země živitelka v Českých Budějovicích.

Představitelé členských družstev se měli v roce 2023 možnost setkat zejména na 32. a 33. Valném shromáždění SČMVD v Praze, respektive v Nymburku a na pravidelné podzimní Celorepublikové poradě. V dubnu se v pražském hotelu Pyramida uskutečnilo 32. VS SČMVD, jehož hlavním bodem bylo schvalování návrhu na změnu Stanov SČMVD, s nímž byla členská výrobní družstva seznámena na předcházejících březnových regionálních poradách. Návrh nových Stanov SČMVD nebyl přítomnými delegáty schválen, v platnosti tak zůstaly ty stávající ve znění z roku 2016. V obvyklém červnovém termínu se pak ve středočeském Nymburku uskutečnilo 33. VS SČMVD, na němž přítomní zástupci členských výrobních družstev zvolili předsedu, členy představenstva a kontrolní komise Svazu pro funkční období 2023–2027. Předsedou byl znovuzvolen Ing. Leo Doseděl, který získal přes 92 % hlasů. Nové představenstvo SČMVD, jež má 15 členů, si následně zvolilo své místopředsedy. Prvním místopředsedou se stal Ing. Martin Beran, místopředsedou pro řešení problematiky družstev sídlících na území Čech Ing. Václav Valter a místopředsedkyní pro řešení problematiky družstev sídlících na území Moravy Jaroslava Poláková.

Na rozdíl od Valného shromáždění, které je nejvyšším orgánem Svazu a jehož jednání je uzavřené, jsou na listopadovou Celorepublikovou poradou pravidelně přizváni významní hosté, zástupci státní správy, institucí a firem, jejichž příspěvky reflektují zásadní problémy, s nimiž se výrobní firmy v České republice potýkají.

V letošním roce jimi byli Ing. David Podhajský, manažer odboru prodej – firmy a obce ČEZ ESCO, a Ing. Petr Dufek, hlavní ekonom banky CREDITAS, kteří se ve svých příspěvcích zaměřili zejména na vývoj trhu s energiemi a současnou ekonomickou situaci. K jednání porady byli rovněž přizváni čestní předsedové SČMVD JUDr. Rostislav Dvořák a Jan Wiesner, prezident Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR. V rámci programu porady si Svaz připomněl říjnové 70. výročí založení Ústředního svazu výrobních družstev, na který ve své činnosti přímo navazuje.

Výrobní družstva jsou významnou součástí českého hospodářství a svými dlouhodobými výbornými ekonomickými výsledky potvrzují konkurenceschopnost a úspěšnost družstevní formy podnikání. Úspěšná družstva se vyznačují především vlastním kvalitním produktem a jeho vývojem, či specifickou službou, schopností obstát na domácím i zahraničním trhu, konkurenceschopností a zabezpečením kvalitního servisu. Důkazem jsou rovněž i častá ocenění pro družstva a jejich manažery v nejprestížnějších českých podnikatelských a manažerských soutěžích, mezi které patří Českých 100 nejlepších, Manažer roku, Firma roku nebo Marketér roku. Mezi nejlepšími firmami roku 2023 se v prestižní podnikatelské soutěži Českých 100 nejlepších umístilo šest výrobních družstev. V rámci oborové kategorie Zaměstnanost & Družstevnictví byla oceněna družstva Detecha Nové Město nad Metují, Dřevozpracující družstvo Lukavec, Integra Progress Praha, KOOOPERATIVA Uhlířské Janovice, Moravská ústředna Brno a Plzeňské dílo. Manažeři výrobních družstev se umístili také mezi finalisty soutěží Manažer roku 2022 a Marketér roku 2022.

Svaz rovněž každoročně vyhlašuje vlastní soutěže Výrobní družstvo roku, DESIGN VD a INOVACE VD. Soutěž Výrobní družstvo roku má za cíl vyhledávat výrobní družstva s dobrými ekonomickými výsledky a ocenit jejich přínos k rozvoji českého výrobního družstevnictví. Současně chce podpořit aktivitu družstev, motivovat je v oblastech výroby, obchodu a poskytování služeb a přispět ke zvýšení jejich inovativnosti a konkurenceschopnosti. Výsledky 11. ročníku soutěže Výrobní družstvo roku byly slavnostně vyhlášeny na červnovém 33. VS v Nymburku. Výrobní družstva jsou v soutěži rozdělena do dvou kategorií: družstva s nejlepšími ekonomickými výsledky a družstva zaměstnávající osoby se zdravotním postižením. První místo v kategorii družstev s nejlepšími ekonomickými výsledky obsadilo Dřevozpracující družstvo Lukavec, na druhém se umístilo AUTODRUŽSTVO PODBABSKÁ a třetí byl KOVOBEL Domažlice. V kategorii družstev zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením obsadila první místo OTAVA Ptsek, na druhém se umístil OBZOR ZLÍN a třetí byla Služba České Budějovice.

Soutěže DESIGN VD a INOVACE VD vyhláší Svaz s cílem propagovat kvalitu českých výrobků a produkci a inovační aktivity výrobních družstev. Mezi přednostmi obou soutěží patří otevřenost výrobkům ze všech oborů, v nichž členská výrobní družstva podnikají, v letošním roce tak byly oceněny například kolekce oblečení, textilní hračky, čistící prostředek pro úklidové mycí stroje, automatická montážní linka nebo stavební realizace mateřské školky. Výsledky 21. ročníku soutěže DESIGN VD a 14. ročníku soutěže INOVACE VD, byly slavnostně vyhlášeny v rámci programu listopadové Celorepublikové porady. Ocenění v soutěži DESIGN VD obdržela družstva DITA Tábor, Granát Turnov, Mechanika Prostějov, DRUTĚVA Praha, Lidová tvorba Uherský Brod a Moravská úsíředna Brno, v soutěži INOVACE VD se umístila družstva Autonapůl Brno, ELAP Světlá Hora, TVAR Pardubice a Druchema Praha.

Více informací o aktuální činnosti Svazu českých a moravských výrobních družstev je možné získat z časopisu *Výrobní družstevnictví*, na webových stránkách www.scmvd.cz, případně se lze obrátit přímo na jeho odborné pracovníky.

Výrobní družstvo roku 2022

VÁNOČNÍ OZDOBY, DUV - DRUŽSTVO

Vánoční ozdoby, DUV - družstvo ze Dvora Králové nad Labem, založené v roce 1931, navazuje na dlouhou tradici sklářské výroby v Podkrkonoší. V průběhu let se družstvo zařadilo mezi nejvýznamnější světové výrobce skleněných vánočních ozdob, což dokládají i prestižní ocenění ze Světových výstav v Bruselu získaná v letech 1935 a 1958. Družstvo se v novém tisíciletí muselo, stejně jako další firmy v odvětví, vypořádat s nástupem čínské konkurence a dramatickým propadem prodeje. Pod tlakem levné zahraniční produkce však v družstvu z vysokých nároků na kvalitu vlastních výrobků neustoupili a skleněné ozdoby ze Dvora Králové i nadále oslovují zákazníky po celém světě.

Výroba skleněných vánočních ozdob, která je jediným výrobním programem družstva, je dodnes zcela ruční prací, třebaže je technologie

výroby neustále inovována, a to nejen z ekonomických důvodů, ale i s ohledem na životní prostředí. Družstvo v současnosti nabízí ozdoby ve více než 80 tis. provedeních a v přibližně 600 barevných odstínech, které mohou být následně zpracovány až v šesti efektech, mezi něž patří lesk, mat nebo metalíza. Rovněž dokáže vyjít vstříc i náročným požadavkům zákazníků, ať už specifickým dekorem nebo způsobem balení.

Družstvo Vánoční ozdoby je jedním z největších výrobců ručně vyráběných a malovaných skleněných vánočních ozdob v České republice a patří i mezi nejvýznamnější výrobce v rámci zemí Evropské unie. Na domácí trh dodává 30 % své produkce, zbylých 70 % tvoří export, a to prostřednictvím obchodních partnerů nebo napřímo.

SVAZ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH BYTOVÝCH DRUŽSTEV

text: Ing. Jan Vysloužil

Pokud se máme poohlédnout za končícím rokem 2023, pak s politováním musíme konstatovat, že hlavní událostí, která již od února 2022 ovlivňuje dění nejen v Evropě, způsobila celosvětovou energetickou krizi a ovlivnila i naše vnímání světa, je pokračující válka na Ukrajině. Jestli lze nalézt na této válce alespoň něco pozitivního, pak je to skutečnost, že jsme se spolu s dalšími evropskými státy dokázali relativně rychle odpoutat od závislosti na dodávkách ruské ropy a plynu. Nedostatek těchto komodit a vysoké ceny energií však způsobují problémy nejen naší ekonomice.

Před rokem jsem z pozice předsedy DAČR vyjádřil optimismus, že přes veškeré problémy, které nás potkaly a jejichž dopady pocítíme i v roce 2023 tento kritický rok zvládneme a potvrdíme tak, že družstva, nejen ta bytová, mají svůj význam i v dnešní době. S energetickou krizí se bytová družstva i společenství vlastníků dokázala vyrovnat a nevím o žádném družstvu, které by v důsledku energetické krize muselo bojovat o samotné přežití. Nepochybně za to můžeme poděkovat vládnímu zastopování cen plynu a elektřiny, ale i úspornému chování uživatelů bytů.

V průběhu celého roku 2023 Svaz českých a moravských bytových družstev pokračoval v apelu na dotčená ministerstva i veřejnost, aby bylo přistoupeno k řešení otázky vymáhání pohledávek spojených s užíváním bytů v bytových domech. Již počátkem roku 2019 nám tehdejší ministr spravedlnosti Kněžínek v souvislosti s předanou Peticí za posílení práv bytových družstev a společenství vlastníků přislíbil, že se pracuje na právních úpravách, které poskytnou nástroje umožňující předcházet vzniku vysokého zadlužení a že význam řešení problematiky zadlužení prostředky insolvenčního zákona bude do budoucna oslaben. Petice kromě jiného poukázala na nerovně postavení bytových družstev a SVJ v roli nedobrovolných věřitelů a její součástí byly i návrhy na řešení problémových oblastí. Ačkoli naše požadavky na změnu zákonů za účelem dosažení přednostního uspokojení pohledávek za užívání bytů byly jednomyslně podpořeny Petičním výborem poslanecké sněmovny, odpovědná ministerstva doposud ke krokům řešení této situace nepřistoupila. A jaká je situace dnes? Čtyři měsíce po slibu bývalého ministra byla přijata první novela insolvenčního zákona, která zrušila povinnost dlužníků uhradit v průběhu 5 let alespoň 30 % dluhu, doba splácení se v některých případech zkrátila z 5 na 3 roky a dlužníkovi stačilo splácet jen 2 200,- Kč/měsíc. Aktuálně připravovaná další vládní novela jde ještě dál a má dobu splácení zkrátit všem bez rozdílu na tři roky. Podle odhadů by se tak průměrná míra uspokojení věřitelů mohla snížit na cca 6-10 %. Vláda se zkrátka rozhodla dluhy odpouštět, ale nezaplátí je ona, ale věřitelé. V našem případě sousedé dlužníků, kteří nikdy nikomu nic nepůjčili a své dlužící sousedy mnohdy ani neznají. Haškův feldkurát Katz byřejmě dnes řekl: „To se to vládě odpouští dluhy, když je věřitelé zaplatí“.

V rámci našich aktivit proti připravované novele se snažíme také o změnu pohledu na „typického“ dlužníka. Veřejnosti je dlouhodobě předkládán obraz dlužníka jako matky samoživitelky případně seniora, který je bezmocnou obětí věřitelů. I družstvům bylo vyčítáno, že mají snahu se dostat v pořadí uspokojování pohledávek před matky samoživitelky. Naše argumenty, že jsou to právě bytová družstva, která díky principu „nákladového nájemného“ nabízí dostupné bydlení samoživitelům a seniorům, nebyly brány na zřetel. Ze získaných dat se však tento mýtus bezbranného dlužníka začíná bortit a postupně se ukazuje reálný obraz zadlužení populace. Ze zhruba 500 tis. lidí – potencialních adeptů na oddlužení, tvoří pouze ¼ ohrožené skupiny. Konkrétně jde o cca 42 tis. seniorů, cca 27 tis. invalidů II. a III. stupně a cca 50 tis. matek samoživitelek. Zbýlých cca 380 tis. osob představují lidé v produktivním věku, z čehož je 72 % mužů.

Náš pohled plně podporuje mimo jiné i Svaz měst a obcí, protože i obec musí dodržovat platební morálku a hradit své závazky. Musí platit za

komunální odpad, za spotřebovanou elektřinu, za plyn, za vodu atd. Jak má starosta působit na občany, jestliže oni vidí ve svém okolí sousedy neplatiče.

Rád bych se s vámi rozloučil opět optimisticky, a proto se nemohu nezmínit o akci, která si klade za cíl propagaci družstevních principů a družstevní formy bydlení. V závěru listopadu 2023 uspořádala Česká společnost pro rozvoj bydlení, Svaz českých a moravských bytových družstev a Družstevní marketingové sdružení Česká republika za podpory Sdružení nájemníků 5. ročník konference Fórum bytových družstev. Poprvé se představitelé velkých bytových družstev setkali v roce 2019 a prvního ročníku se nakonec zúčastnili zástupci družstev, která v té době vlastnila či spravovala téměř čtvrt miliónu bytů. Konferenci zahájila svým vystoupením Klára Dostálová, v té době ministryně pro místní rozvoj. Z jejích úst jsme slyšeli to, na co jsme čekali od 90 let minulého století, a to vyjádření zájmu o bytové družstevnictví jako tradiční a nedílné součásti nabídky bydlení pro ty, kteří si chtějí pořídit svůj domov. Ujistila přítomné účastníky, že ze své pozice vnímá důležitou, resp. nezastupitelnou roli bytových družstev v oblastech správy bytových domů nebo metodické podpory a uvítala aktivní spolupráci s bytovými družstvy při řešení aktuálních problémů bydlení.

Co se od konání prvního ročníku Fóra bytových družstev 2019 do současnosti změnilo? Co se týká verbálního vyjádření podpory družstevní formy bydlení ze strany politiků, pak nastala relativně velká změna. Podpora družstevní formy bydlení se dostala do nové koncepce bydlení, která spatřila světlo světa v dubnu 2021 a vláda premiéra Babiše ji odsouhlasila pod názvem Koncepce bydlení ČR 2021+. Svaz českých a moravských bytových družstev se podílel na tvorbě této koncepce od samého počátku, protože byl členem pracovní komise pro její přípravu. Většina svazem doporučených návrhů a opatření byla do koncepce ze strany Ministerstva pro místní rozvoj zapracována a celá koncepce byla postavena na třech základních pilířích, a to na vlastnickém, nájemném a družstevním bydlení. Podpora družstevní formě bydlení je zmíněna i v programovém prohlášení vlády premiéra Fialy, byť jednou větou.

Chceme věřit, že od verbální podpory družstevní formě bydlení přejde vládní administrativa postupně i ke konkrétním činům a k odsouhlasení nezbytných legislativních změn, plně v souladu s již zmíněnou koncepcí bydlení 2021+. Zatím tomu tak není. V rámci konference Fórum BD 2023 poradce ministra Bartoše potvrdil, že koncepce je stále platná a závazná a Ministerstvo pro místní rozvoj na plnění jednotlivých úkolů postupně pracuje.

Na perspektivě družstevní formy bydlení v ČR se tedy konečně začínáme shodovat jak s legislativci, tak orgány státní správy. Doufejme, že potenciál bytových družstev proto nebudou brzdit neuvážené legislativní změny. Tím, že to nebude úplně jednoduché, si můžeme být téměř jisti.

SČMBD nabízí svým členům, bytovým družstvům a společenstvím vlastníků, zázemí a metodickou podporu v nelehké a komplikované oblasti správy bytového fondu. Prostřednictvím svého členství mohou členové sdílet a řešit společné problémy ve všech oblastech dotýkajících se bydlení. Smyslem existence SČMBD je samozřejmě i prosazování zájmů našich členů při jednáních s politiky a zástupci státní správy. Občas z jejich úst s lehkým náznakem čehosi špatného slycháváme, že jsme lobbisté. Chcete-li, pak ano. Snažíme se dlouhodobě přesvědčovat činitele, kteří mají kompetenci a pravomoc o tom, že družstvo a družstevní principy, které po celém světě fungují více než 175 let, nejsou prázdňé a překonané pojmy a že družstevní forma bydlení má své výhody, ačkoli se mnozí po roce 1989 zahleděli pouze do vlastnického bydlení. Z tohoto úhlu pohledu skutečně naplňujeme definici lobbistické organizace a nevidíme na tom vůbec nic špatného.

50 LET OSBD ČESKÁ LÍPA

text: Ing. Martin Hanák

Okresní stavební bytové družstvo slaví v roce 2023 kulaté padesátiny. Na jedné straně to znamená, že v porovnání s lidským životem je na vrcholu tvůrčích sil, na druhou stranu už má leccos za sebou a něco pamatuje. Například z hlediska historie českých dějin zažilo tři republiky, dva odlišné politické systémy a šest prezidentů.

Ustavující členská schůze družstva se konala 20. prosince 1973, za účasti 83 zájemců o členství. Jako hlavní druh činnosti byla výstavba bytů a garáží, teprve pak jejich správa. V následujících osmi letech proběhlo pod tlakem oficiální politiky slučování malých družstev do jednoho velkého. Celkem bylo sloučeno 13 družstev z celého okresu. Vesměs se jednalo o družstva s ukončenou výstavbou podnikových nebo zemědělských bytů. Za zmínku stojí v roce 1981 integrace Okresního výstavbového družstva Česká Lípa se sídlem v Dubici. Cílem bylo vytvořit ekonomicky a organizačně ucelené družstvo.

Další velký přírůstek členů a bytů znamenala stabilizační výstavba v rámci rozvoje uranového průmyslu v osmdesátých letech minulého století. Tehdy postavené panelové domy na sídlišti Sever, Špičák a Lada v České Lípě představují téměř polovinu všech současných bytů družstva, přesněji 4 465. Od roku 1981 do roku 1992 přibýlo do družstva 148 domů s 6 196 byty. Kromě již zmíněných sídlišť to jsou domy ze Stráže pod Ralskem, Nového Boru, Cvikova, Jablonného, Kamenického Šenova a dalších osmi obcí. Na vrcholu tehdejší éry mělo družstvo 9 400 bytů v 371 domech a 334 garáží, vše v 31 obcích tehdejšího okresu. V tu dobu bylo největším bytovým družstvem v Severočeském kraji.

V „nové“ éře družstva 1995 až 2000 vznikla dodnes funkční organizační struktura správy a byly přijaty všechny potřebné směrnice a zásady řízení. V oblasti techniky družstvo dohnalo legislativní dluh a zregulovalo všechny centrálně vytápěné domy a osadilo do nich poměrové měření tepla, zateplilo první domy, čímž se výrazně snížily náklady za teplo. Stanovila se pravidla pro rozúčtování dodávek jednotlivých služeb (teplo, voda, výtahy, elektřina apod.), pro výběr firem, zrušila ztrátová střediska servisu výtahů a vlastní údržby. V roce 1997 družstvo učinilo první kroky směrem k digitalizaci své činnosti – pořídilo první vlastní program na správu bytů, zprovoznilo webové stránky. Zásadním krokem byla i změna sídla družstva na současnou adresu, tedy Barvířská ulice v České Lípě.

V tomto období byla činnost družstva ovlivněna začínajícími převody obytné domy do osobního vlastnictví. V letech 1996 – 2000 bylo převedeno 351 bytů.

V roce 2003 dokončilo družstvo významnou investici – výstavbu komerčních prostor v Barvířské ulici v nákladu 16,4 mil Kč. Tyto nové prostory jsou dodnes pronajaty českolipské pobožce ČSOB.

Po roce 2000 se družstvo soustředilo na opravy domů s využitím dotačních programů, díky kterým se zateplilo 31 domů s příspěvkem státu ve výši téměř 45 mil. korun. V roce 2003 začala masivní výměna starých oken, vstupních dveří a dřevěných lodžiových stěn, celkem bylo vyměněno 32 tisíc oken za 453 mil. korun. V roce 2000 družstvo s cílem podpořit opravy vytvořilo nový fond bytového hospodářství, který je plněn ze zisku družstva. V letech 2000 až 2010 bylo do něj domům poskytnuto přes 56 mil. korun.

Ve stejném roce družstvo uplatnilo zákon, ze kterého vyplýval nárok na bezplatný převod pozemků pod domy od státu. Současně odkupovalo pozemky od obcí a fyzických osob. Celkem bylo družstvu převedeno 621 parcel a koupilo od měst a obcí 124 parcel a 7 parcel od fyzických osob. Narovnání vlastnictví pozemků skončilo až na výjimky po osmi letech v roce 2008.

Pokračující zákonné převody bytů do vlastnictví vedly logicky ke vzniku společenství vlastníků a zániku samospráv. V roce 2008 shromáždění delegátů otevřelo novelou stanov možnost převádět družstevní byty i mimo zákonný nárok. Do konce roku 2010 tak mělo družstvo již 1 874 vlastníků a z 37 samospráv vznikla společenství.

V roce 2003 družstvo přijalo historicky první cizí společenství vlastníků do správy. Od té doby jich výrazně přibýlo a k dnešnímu dni spravuje 54 nedružstevních domů s 1 485 byty. A toto číslo se každoročně o několik domů zvyšuje. V tomto období ve dvou etapách družstvo modernizovalo všechny výtahy, předalo servis bytových vodoměrů a indikátorů tepla jedné firmě a zároveň přešlo na rádiový způsob odečtů, u tepla, teplé a studené vody.

První dekáda třetího tisíciletí byla ve znamení plynulého rozvoje ve všech směrech. To dokazuje i vývoj např. snižování výše dluhů či naopak stále lepšího hospodářského výsledku družstva. Díky postupnému navyšování tvorby fondu oprav družstvo mohlo začít hospodařit s volnými finančními prostředky a vytvořilo systém vnitrodružstevních půjček. Díky němu poskytlo na velké opravy pro 113 domů celkem 176,6 mil. korun z vlastních volných prostředků, a to hlavně na výměnu oken a zateplení domů.

V letech 2014 a 2015, kdy cena tepla v České Lípě stoupla nad 700 Kč za GJ, stálo družstvo před rozhodnutím, zda jít „libereckou a jablonickou“ cestou rozbití centrálního zdroje tepla nebo se pokusit dodavatele přesvědčit o změně jeho cenové politiky. Jednání úspěšně skončilo v roce 2018 nákupem téměř 20 % akcií společnosti Českolipské teplárenské a.s., snížením ceny tepla a podílem na zisku, který ještě snižuje cenu tepla všem dotčeným domům. Ve výsledku se tímto partnerstvím podařilo zachovat velmi ekologický zdroj tepla pro Českou Lípou.

Období po roce 2014 nejvíce ovlivnila nová legislativa – nový občanský a obchodní zákoník. Dle nových pravidel došlo k založení 97 nových společenství vlastníků, kterým družstvo samozřejmě dále zajišťuje výkon správy. Velké části těchto společenství družstvo zajišťuje i výkon činnosti statutárního orgánu.

V roce 2017 družstvo přešlo na tzv. elektronický řízený oběh dokladů. V praxi to znamená, že např. faktury a datová pošta již nekoluje v papírové, ale digitální podobě. Šetří to čas a papír.

V roce 2018 nanečisto a od roku 2019 naostro družstvo zavedlo pro všechny své domy a byty, pojištěné u Kooperativy, nepřetržitou havarijní službu Global Assistance. Výhodou je jistota, že se vždy někam dovoláte, a navíc máte od pojišťovny dvakrát ročně příspěvek 2 000 Kč na výjezd do bytu.

Rok 2019 se vyznačuje tím, že družstvo založilo celkem 21 společenství během jednoho roku. Proces zakládání společenství byl urychlen novelizací zákona o převodech bytů, v jehož rámci byla snížena hranice vzniku společenství ze 75 na 50 % cizího vlastnictví.

V roce 2020 družstvo realizuje další poměrně odvážný krok – ze tří dlouhodobě nepronajatých nebytových prostor v České Lípě, dělá osm nájemních bytů. I přes mnoho administrativních překážek (parkovacích míst a apod.) bylo vydáno stavební povolení a samotné stavební práce skončily na konci léta 2021.

V roce 2023 družstvo pokračuje ve vylepšování služeb formou digitalizace a zavádí na recepci ve správní budově digitální informační systém. Měl by pomoci zejména v nárazových obdobích po vyúčtování zálohových plateb a při změně předpisů, kdy se výrazně zvyšuje počet návštěvníků.

Z historie do současnosti.

Na závěr pár čísel, aktuálních k prvnímu pololetí roku 2023: OSBD Česká Lípa spravuje celkem 385 domů s 10 731 byty, z toho 54 domů s 1 485 byty přišlo od jiných správců. V důsledku převodů bytů do osobního vlastnictví klesl počet členů družstva v roce 2022 na 6618 (z 9330 v roce 2000). Naopak průběžně roste počet spravovaných domů i bytů. Jen to už nejsou družstevní byty a členové družstva. Trend je jasný a neúprosný, směřuje k profesionálnímu správci jakéhokoliv bytového fondu. Aktuálně spravuje už jen 200 samospráv, tedy domů, kde ještě nevzniklo společenství a 185 domů, které již společenstvím jsou. Takže už dnes má téměř půlku domů ve správě jako zákazník, kteří si jej jako správce na základě smlouvy platí. Na druhou stranu, z oněch 185 společenství je 55, tedy skoro třetina, v nichž je družstvo statutárním orgánem. Takže další trend – nově vznikající společenství nejsou schopná či ochotná se sama spravovat, lidé nejsou příliš ochotni vykonávat málo placenou funkci, spojenou s trestní i hmotnou odpovědností. Tady se tehdejší představy zákonodárců nepotvrdily, bytový dům prostě není rodinný domek či chata. Bytová družstva tak nacházejí nové uplatnění jako profesionální správci.

A výhledy do dalších let?

Družstvo chce zavést profesionální domovníky pro společenství, která se neumí nebo nechťejí sama řídit, chce udržet stabilní pracovníky. Družstvo chce nabírat další domy do správy tak, aby nemuselo razantně zvyšovat ceny svých služeb. Za stejným účelem chce dále rekonstruovat nevyužitá nebytová prostora na nájemní byty. Chce prostě dále družstevníkům zajišťovat bezpečné a klidné bydlení, jak má ve svém neoficiálním mottu. Za 50-ti lety své historie se Okresní stavební bytové družstvo Česká Lípa podrobně ohlíží v brožurě vydané k této události. V ní je mnoho dalších podrobností. Budete-li mít o publikaci o zájem, vyhledejte možnost jejího získání na www.osbd.cz

ZEMĚDĚLSKÝ SVAZ ČESKÉ REPUBLIKY

text: Ing. Vladimír Pícha

Zemědělský svaz má dlouhodobou (56letou) tradici, v průběhu doby se stal největší zaměstnavatelskou organizací v zemědělství. Prošel nejružnějšími změnami obsahovými, strukturálními i změnami svého názvu. Stali jsme se jednou z největších nevládních zemědělských organizací v ČR a po léta jsme součástí největšího evropského nevládního sdružení zemědělců COPA/COGECA.

Zemědělský svaz České republiky koncem roku 2020 (poprvé od roku 2009) překonal úroveň 1 000 členů. Aktuálně sdružujeme 1 061 členů: Z toho je 337 zemědělských družstev, 291 akciových společností, 189 společností s ručením omezeným a 216 ostatních členů (odbytová družstva, pěstitelské svazy, školy atd.). Lze konstatovat, že členská základna je stabilní. Zemědělský svaz jako zástupce zemědělství, především v oblasti produkčního zemědělství, tj. výrobou potravin je více jak po čtvrtstoletí zapojen do činnosti tripartity (Vláda ČR – Zaměstnavatelé – Odbory). Jsme členem Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, která je oficiálním připomínkovým místem.

Podle základních svazových dokumentů (programové zaměření činností a usnesení konference) Zemědělský svaz plní funkce v podnikatelském a producentním směru, podporuje družstevnictví, má zaměstnavatelské, sociální funkce a rozvíjí vztahy k EU i mezinárodní činnost. Na zabezpečení svého poslání svaz vyvíjí legislativní, právní, poradenskou, inovační, projektovou i osvětovou činnost. Zabývá se rovněž envi-

ronmentálními záležitostmi, a to včetně ochrany zemědělského půdního fondu. Podporuje rozvoj zemědělských odbytových organizací. Svaz vyvíjí maximální aktivitu v poskytování informací svým členům, ve svých vnějších vztazích i v zapojování mladých lidí do práce v zemědělství. Sdružení mladých manažerů na Zemědělském svazu má dlouhodobou tradici a na svazu existuje již od roku 2005 a od roku 2022 funguje Klub zemědělských manažerek.

Po řadu let Zemědělský svaz ČR obhájí zájmy členů svazu na národní i na nadnárodní úrovni, a to společně s jinými nevládními organizacemi zemědělců, včetně COPA/COGECA a Farm Europe.

Svaz i v letošním roce usiluje o úpravy Strategického plánu Státní zemědělské politiky (dále jen SZP) do r. 2027, jež byl dle našeho soudu ukvapeně upraven krátce po nástupu současné vlády. To se týká nejen přehnaně ambiciózního nastavení tzv. „podmíněnosti“ (např. vymezení erozních ploch, vyčlenění půdy z produkce, diktát osevních postupů a skladby plodin ze strany SZP), ale především prvního pilíře – zejména špatného nastavení redistributivní platby, složitého systému ekoplateb, nebo dramatického navýšení byrokracie i v kontextu s novými kontrolními a monitorovacími postupy.

Svaz rovněž usiluje o pozitivní změny v Green Deelu, resp. v jeho dílčích strategiích a implementačních aktivitách – ETS 2, welfare zvířat, carbon

Zemědělský svaz
České republiky

**Čerstvé
a kvalitní
potraviny?**
Nakupujte přímo
od zemědělci!

farming, udržitelné užívání pesticidů atd. Nadále apeluje na vyváženost environmentálních přístupů s ekonomickými a sociálními hledisky, protože bez toho zajistit produkci a potravinovou bezpečnost v dlouhodobém horizontu není v EU možné. Ze zemědělství se v EU stal předmět politického boje a produkční zemědělství začíná být zelenou ideologií EU institucí vnímáno jako nežádoucí forma hospodaření.

Zemědělský svaz ČR bojuje za takové formy implementace, které nepovedou k útlumu produkčního zemědělství a k znevýhodnění českého zemědělství v rámci EU. Doporučuje takové postupy (např. v obchodních dohodách), které nepovedou ke znevýhodnění evropského zemědělství ve světě, jedná s politiky na národní i nadnárodní úrovni. Pokračuje v aktivitách na ochranu zájmů našich zemědělců. Průběžně apeluje na to, aby stát zajistil smysluplný rozpočet do zemědělství ve stávající obřížné

situaci, kdy se ceny placené zemědělcům nezvyšují tolik, jak rostou ceny vstupů a inflace.

Svaz klade důraz na objektivní obraz zemědělství na veřejnosti a v tom smyslu rozvíjí své PR aktivity. Pokračuje také v jednáních s ostatními nevládními organizacemi v rámci Rady zemědělských nevládních organizací.

Bohužel, složitá ekonomická situace v roce 2023 nám neumožnila uzavřít po velmi dlouhé době kolektivní smlouvu vyššího stupně s odborovými protějšky. Navzdory naší snaze nalézt kompromisní řešení se odbory otočily zády k jednacímu stolu a uzavřely dohodu s minoritním svazem, avšak díky tomu nemohly rozšířit Kolektivní smlouva vyššího stupně na celé odvětví. Takovým postupem tak trpí jak zaměstnavatelská strana, tak strana zaměstnanců.

V MRÁKOVĚ HOSPODAŘÍ PŘIROZENĚ

text: Mgr. Pavlína Havlová

Zemědělské obchodní družstvo Mrákov hospodaří v Plzeňském kraji u Domažlic. Půda je v této krajině ohrožena erozí, a proto tady způsob hospodaření přizpůsobují mnoha půdoochranným opatřením. O odpovědném hospodaření, které zohledňuje nejenom krajinu, ale také vztahy s lidmi, kteří v ní žijí, jsme hovořili s Ing. Jiřím Schambergerem, předsedou představenstva.

ZOD Mrákov provozuje jak rostlinou, tak živočišnou výrobu. Právě v součinnosti těchto dvou odvětví vidí Jiří Schamberger přirozený základ zemědělství. Díky produkci organických hnojiv a jejich následné aplikaci na zemědělské pozemky, ornou půdu i louky má pak zdejší půda přirozenou schopnost udržet vodu. Součástí hnojení je i tekutá složka z bioplynové stanice, kterou ZOD Mrákov provozuje v dceřiné společnosti.

„Ke krajině se tu chováme přirozeně. Ostatně tak to dělávali už naši předci. Půdu nedevasťujeme, abychom mohli využít její zemědělský potenciál,“ říká Jiří Schamberger.

Člověk by řekl, že pěstovat trávu nemůže být takový problém...

„... ale ona má péče o travní porosty svá specifika!“ směje se Jiří Schamberger.

berger. „Většina našich kolegů bere louky jako nutné zlo. Dvakrát za rok je posečou, a je to. My jdeme jinou cestou. Pro nás jsou trvalé travní porosty jednou z rozhodujících krmných plodin. Máme velké procento obnovených travních porostů a intenzivně na ně aplikujeme tekutou organickou složku. Obnovený a opečovávaný porost vypadá úplně jinak ve srovnání s porostem, se kterým nikdo nic nedělá.“

Až skončíme tenhle rozhovor, tak Vás vezmu na procházku po okolí, abyste ten rozdíl viděla na vlastní oči. A Vy mi pak řeknete, kam byste se šla napást, kdybyste byla krávou,“ navrhuje pan předseda.

Podle jeho slov dosahují na opečovávaném travním porostu o 100 % větších výnosů než na neopečovaném a dokáží udělat až pět sečí za sezónu. Sklízí mladou hmotu bohatou na živiny, a i proto mohou dosahovat rozumných užitkovostí. Vedle travní senáže je hlavním krmivem siláž z kukuřice.

Protierozní nařízení? Pro nás nic nového.

A právě kukuřici tu pěstují metodou, která chrání půdu před erozí. „Už před šesti lety jsme tu začali pěstovat kukuřici metodou strip-till (technologie spojená s pásovým obděláním půdy). Tyto pásy jsou buď v předplodině (žito),

anebo v mezplodině (svazena vrtičolistá). Toto půdoochranné opatření jsme převzali od kolegů ze Zemědělského družstva v Krásné Hoře nad Vltavou a opravdu nám tady dobře funguje.

Další nařízení, které musíme plnit, jsou ochranné pásy kolem vodních toků. Jde o nové nařízení – ale my už máme víc než 30 let zdejší pozemky, které jsou nejvíce erozně ohrožené, zatrávněné. Z celkové výměry 2400 hektarů máme 1000 hektarů travních porostů,” říká Jiří Schamberger.

ZOD Mrákov je jedním z největších chovatelů dojného skotu na Domažlicku. Chová 2 dojná stáda (celkem 1000 dojnic) a vedle toho chovají 400 dojnic v dceřině společnosti. Mléko od nich odebírá německá skupina Bechtel a mléko z dceřině společnosti dodávají do mlékárny v Klatovech.

Přirozené potraviny dostupné lidem ze širokého okolí

ZOD Mrákov disponuje svými jatky. Tady porazí mladé býky a prasata, která dále zpracovávají ve vlastní výrobně uzenin. Výrobky a výsekové maso odtud putuje rovnou do obchodu, který se nachází v areálu družstva. Lidé ze širokého okolí tak mají na jednom místě dostupné to nejzákladnější: maso ze zdejšího družstva, mléčné výrobky z blízké minimlékárny, vejce od blízkého chovatele, ovoce a mošty od sadaře v okolí, brambory a cibuli (a další sezónní zeleninu) od pěstitelů v regionu (abychom jmenovali alespoň to nejzákladnější, co všechno tu zákazník najde).

„Rád říkám, že lidé u si nás nakoupí »přirozené« potraviny. Co tím mám na mysli? Jde o konvenčně vyrobené a zpracované potraviny, u nichž lidé mají jistotu, že základem jejich zpracování je dodržování receptur a dodržování hygieny. Všechny naše provozy máme na vysoké hygienické úrovni. Další výhodou je, že zpracováváme výhradně svoje maso,” popisuje podnikový řetězec Jiří Schamberger.

Hospodařit odpovědně znamená chovat se odpovědně k regionu

Co znamená odpovědné hospodaření? „Chovat se odpovědně ke kraji-

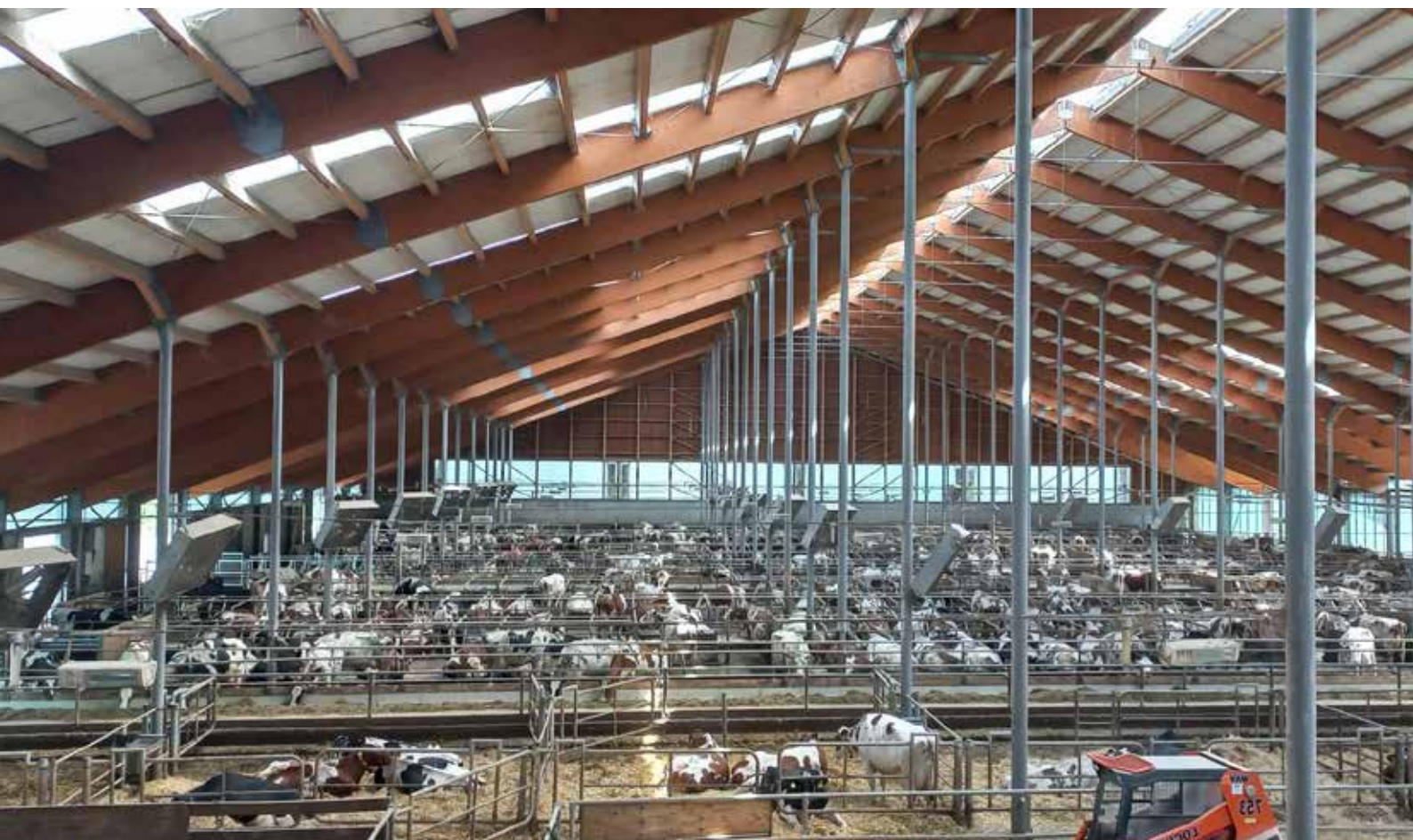
ně, to pro nás znamená chovat se odpovědně k regionu, ve kterém hospodaříme. Tedy koexistovat s obyvatelstvem a jeho složkami. Pro zajímavost mohu uvést, že spolupracujeme asi se čtyřmi mysliveckými sdruženími, s dobrovolnými hasiči, se školami/školkami v našem okolí. Pořádáme u nás exkurze (od mateřských školek až po skupiny důchodců), abychom ukázali, že to děláme správně a že není důvod věřit nepravdám, které o nás kolují.

Jak vypadá naše spolupráce? Tak například myslivci potřebují každý rok obilí pro zvěř. Je i v našem zájmu, aby zvěř krmili, protože ta je pak tam, kde má být a nedělá nám velké škody. S myslivci máme gentlemanskou dohodu: oni k nám chodí na brigády a my se s nimi za to vyrovnáváme obilím. Stejně tak k nám chodí pro podporu (ať už finanční nebo ve formě našich výrobků) i ostatní složky. Pořádají se tu vesnické bály například... Když někdo pořádá dětské dny, tak přijde, že potřebuje třeba sto buřtů, tak mu je samozřejmě dáme.

Ročně na tuhle podporu (dárky do škol a školek na Vánoce, na významné projekty, na folklorní soubor) vydáme až 300 000 korun. Málokdo si uvědomí, že kdybychom to nedali my, tak buď to dá obec, nebo ty složky budou zanikat a tím bude zanikat i veřejný život v obcích,” popisuje spolupráci s obcí Jiří Schamberger.

***

ZOD Mrákov je zapojeno do dotačního programu Demonstrační farmy financovaného MZe. Každý, kdo se do programu zapojí, musí své zkušenosti s novými technologiemi nebo s pokusy, které provádí, předat ostatním zemědělcům a veřejnosti prostřednictvím seminářů nebo v rámci dnů otevřených dveří. ZOD Mrákov v rámci tohoto programu představuje své výsledky týkající se pěstování kukuřice metodou strip-till. Nejde ale jen o zkušenosti. Důležité je, že v ZOD Mrákov disponují i speciálním vybavením (na specifické setí a zpracování). Na pěstování kukuřice metodou strip-till se jezdí dívat zemědělci, kteří stejně jako zemědělci v Mrákově hospodaří na půdě ohrožené erozí.

„KAŽDÝ KOUSEK HLUBOCE ZMRAZENÉ ZELENINY U NÁS DOSTANE SVŮJ »RODNÝ LIST«, ŘÍKÁ VRATISLAV HRUŠKA

text: Pavlína Havlová

AGRO Jesenice u Prahy a.s. je největším výrobcem hluboce zmrazené zeleniny v České republice. Z obalu jejich produktů se však zákazník nedozví jednu velmi pozoruhodnou věc: Mrazírna ve Vestci je energeticky zcela soběstačný závod. Provoz mrazírny tady pokrývají vlastní výrobou elektřiny v AGRU Jesenice a.s. a přebytek elektřiny ještě dodávají do sítě. O logisticky náročném výrobním procesu na zpracování zeleniny jsme hovořili s Ing. Vratislavem Hruškou, vedoucím divize Mrazírny Vestec AGRA Jesenice u Prahy a.s.

Máme-li velmi stručně popsat cestu, jak se čerstvá zelenina dostane do sáčku mražené zeleniny, tak výrobní proces vypadá takto: Do závodu přijíždí čerstvá zelenina (jejíž struktura je daná ročním obdobím) a z té v AGRU Jesenice udělají hluboce zmrazenou jedno druhovou zeleninu, kterou zabalí do velkých balení a uskladní v mrazicích skladech při teplotách -18 °C a nižších. Z nich potom podle jednotlivých receptur namíchají konkrétní směs hluboce zmrazené zeleniny a tu zabalí do malých spotřebitelských balení, popřípadě gastro balení, která odjíždí ze závodu do obchodně logistického centra mrazírny, popřípadě rovnou přímo k odběratelům.

Do mrazírny se sváží zelenina z celé České republiky. Od českých farmářů jí pochází 90 procent, zbytek si AGRO dokupuje v Polsku, Holandsku nebo Německu. Zelenina sem proudí po celý rok, v závislosti na její sklizni. „Teď v březnu jsme v období zpracování kořenové zeleniny (mrkev, celer, petržel, pastiňák). Mezi 20. a 25. dubnem nám přijede čerstvý listový špenát, který zamrazíme, jeho sklizeň trvá zhruba do poloviny června. Od poloviny června – zhruba tak měsíc – mrazíme zelený hrášek, který si sami pěstujeme na polích v okolí Prahy. Pak zase zpracováváme mrkev nebo kapustu. A na konci července budeme letos nově zamrazovat sladkou kukuřici, kterou si sami také poprvé

vypěstujeme. To bude trvat přibližně do poloviny září. Poté přijde na řadu paprika, kapusta, květák, příp. kedlubna. Okolo 25. září nastoupí znovu špenát, který budeme mrazit přibližně měsíc. Na konci října zase přejdeme do kořenové zeleniny a tu budeme zpracovávat do poloviny dubna následujícího roku, čímž se kruh naší výroby uzavře,“ říká Vratislav Hruška.

Výrobky mrazírny je možno rozdělit do čtyřech segmentů trhu, a to za prvé výroba zamrazené suroviny, která je určena pro další zpracovatele, za druhé výroba malospotřebitelského balení, které si zákazník kupuje v jednotlivých obchodech, řetězcích po celé České republice. Za třetí dodáváme na český trh zeleninu v gastro balení pro restaurace, školy, nemocnice, ale i do Makra atd., čtvrtý segment trhu je vývoz za hranice České republiky – Slovensko, Polsko, Maďarsko, Chorvatsko ale i v Rumunsku a Bulharsku si můžete koupit zeleninu z AGRA Jesenice a.s.

Zpracovat čerstvou zeleninu na hluboce zmrazenou je velmi náročné, jak energeticky, technologicky, tak i logisticky: „Každá dodávka čerstvé zeleniny, ať je malá nebo velká, u nás dostane »rodný list«, který se s ní táhne celou výrobou,“ vysvětluje Vratislav Hruška. Při kontrole potravinářské inspekce je tedy samozřejmé, že dokážeme u každého konkrétního sáčku rozklíčovat původ jednotlivých zelenin od konkrétního samotného dodavatele, tedy zpětná dosledovatelnost. Dokážeme dosledovat i to, co se ze zmrazené zeleniny v mrazírně vyrobilo a komu se dodalo, dosledovatelnost dopředu. Aby celý proces bezchybně fungoval, musí zaměstnanci mrazírny striktně dodržovat do detailu pečlivě vypracovaný technologický postup výroby včetně používání informačního systému na postup evidence. Na každém sáčku mražené zeleniny, který míří ke spotřebiteli, je uveden EAN kód, LOT a datum expirace, který má AGRO zanesený ve svém informačním systému.

Výrobní proces

Základní výroba stojí na tzv. fluidním mrazení IQF (tzn., že každý jednotlivý kousek zeleniny je zmrazen odděleně od všech ostatních v proudě ledového vzduchu, pozn. red.), jenom špenát se balí do cihliček různé hmotnosti (třeba 450 g), jak to znáte z obchodu. V mrazárně máme dvě výrobní linky, jednu pro mrazení špenátu a druhou na mrazení ostatní zeleniny systémem IQF. Linka na zpracování zeleniny IQF je jedna a podle druhu zeleniny se do ní zařazují různé stroje (škrábání, řezání, třídění, balení apod.).

Zajímalo nás, jak linka dokáže například oškrábat plynule proudící mrkev. „Mrkev uzavřeme do nádoby a pustíme na ni horkou páru o teplotě cca 150°C při tlaku 6 atmosfér po dobu cca jedné minuty. Po opaření ji postupně sypeme na kartáčové škrabky, ve kterých se podélně točí kartáče a tím se mrkev oškrábe. Pak oškrábaná mrkev putuje přes inspekční pás do řezačky, která je nastavena podle toho, jestli chcete kolečka, proužky nebo kostičky a odtud postupuje nařezaná zelenina do blanšeru. Tady mrkev asi tak na minutu až dvě ohřejeme na teplotu 85°C. Tím přirozeně zabijeme živé mikroorganismy, které jsou na zelenině, a zastavíme inaktivační procesy. Zelenina si pak drží barvu, chuť a vitamíny a následně se rychle zchladí na teplotu 2°C a během tří minut se dostává do mrazicího tunelu, kde je mínus 40°C. Poté projde optickým tříděním, kde optický sortér vyřadí defektní části, podívá se na jednotlivé kousky zeleniny ze třech směrů a ty špatné vystřelí úzkým proudem tlakového vzduchu.

Na sklad se nám tímto způsobem dostanou jednotlivé jednodruhové komponenty a z těch pak mícháme různé typy směsí: od svičkové, francouzské, polévkové směsi třeba až po veganskou. Odtud putuje namíchaná zelenina do baličky, která podle hmotnosti sáčku nasype žádané množství. Tímto je proces u konce. Sáčky se zeleninou dáme do kartonů, a ty putují speciální logistickou firmou vybavenou chladicím zařízením k našim zákazníkům,“ vysvětlil nám Vratislav Hruška.

Výrobní postup je v této konkrétní mrazárně omezen prostorem výrobního závodu. Podle Vratislava Hrušky bylo na postavení výrobní linky nejtěžší poskládat všechny stroje tak, aby se vešly do prostoru výrobní haly a aby spolu spolupracovaly. Jednotlivé stroje a díly výrobní linky pochází od renomovaných výrobců z celé Evropy.

Zastaví se někdy provoz linky vůbec? „V současnosti pracujeme 6 dnů v týdnu 24 hodin denně. Lidé u nás pracují na směny. Sedmý den probíhá důkladná sanitace výrobních linek. Navíc musí být provoz u nás velmi flexibilní. Například hrášek: ráno je zralý, ale večer už by byl přezrálý. Samotnou sklizeň na poli určujeme podle toho, jak který úsek pole zraje, protože hrášek zraje nerovnoměrně. Takže jsou situace, kdy se jede i všech 7 dnů po celý měsíc. To se nedá nic dělat – hrášek ani kukuřice na nás nepočká, neumíme jim poručit, v pátek přestaňte zrát a v pondělí znovu začněte,“ směje se Vratislav Hruška.

Jak velké množství zeleniny projde závodem? „Do mrazárny nám přijede přibližně 17 milionů kg čerstvé zeleniny za rok. Z toho zhruba 12 milionů kg zamrazíme a do našeho sortimentu dokupujeme zhruba 3 tisíce tun. Zjednodušeně řečeno, na český a slovenský trh umísťujeme 15 tisíc tun (15 milionů kg) zmrazené zeleniny ročně. To znamená, že na každého občana ČR připadá něco málo přes jeden kg zmrazené zeleniny za jeden rok,“ uvádí Vratislav Hruška.

***

AGRO Jesenice u Prahy a.s. vzniklo transformací z JZD Jesenice na AGRO Jesenice u Prahy a.s. Původní střediska se sdružovala a rozloha se postupně narůstala a zase ubývala (vlivem zástavby v blízkém okolí Prahy) až dostala na současných cca 5.000 hektarů.

AKTUÁLNÍ INFORMACE Z ČINNOSTI DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR

text: Mgr. Pavel Černý, Ing. Lenka Fremutová Týčová

OCENĚNÍ STUDENTKY ZA MIMOŘÁDNOU ODBORNOU PRÁCI

Dne 8. 11. proběhlo v Družstevní Asociaci ČR za přítomnosti Ing. Pavla Březiny, předsedy Svazu českých a moravských spotřebních družstev (Skupina COOP) a zároveň místopředsedy DAČR, členů Výchovně-vzdělávací komise DAČR ocenění studentky **Bc. Zuzany Siudové**. Ta obdržela čestné uznání a věcný dar za velmi zajímavě zpracovanou bakalářskou práci na téma **Environmentální a alternativně ekonomický rozměr díla Františka Cyrila Kampelíka**.

Její práce novým pohledem hodnotí přínos F. C. Kampelíka zpočátku spotřebního družstevnictví a zahrnuje například hospodaření člověka v krajině, občanské sdružování a reakci na rozvoj průmyslu. Dochází k závěru, že navzdory dobovým odlišnostem mají Kampelíkovy texty určitý nadčasový rozměr. Vedoucím její práce byla renomovaná odbornice na problematiku družstevnictví a životního prostředí RNDr. Naďa Vlašín Johanišová, Ph.D. z Katedry environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

NÁVŠTĚVA U PŘEDSEDY SENÁTU ING. MILOŠE VYSTRČILA

V úterý 3. října se v Senátu uskutečnila další ze série schůzek s představiteli státní správy. Nejvyšší představitelé Družstevní Asociace ČR (DAČR) **Ing. Leo Doseděl**, předseda představenstva DAČR a předseda představenstva Svazu českých a moravských výrobních družstev, **Ing. Jan Vysloužil**, předseda představenstva Svazu českých a moravských bytových družstev, **Ing. Pavel Březina**, předseda představenstva Svazu českých a moravských spotřebních družstev a **Ing. Martin Pýcha**, předseda představenstva Zemědělského svazu ČR se neustále snaží prohlubovat povědomí o českých družstvech a zvyšovat jejich prestiž.

její vystoupení navázal Mgr. Jaroslav Brachtl, kronikář obce Dlouhá Loučka a člen Společnosti Antonína Švehly a závěrečné vystoupení patřilo Ing. Vladimíru Píchovi, tiskovému mluvčí Zemědělského svazu ČR, který představil přítomným vizi budoucnosti českého zemědělského družstevnictví a její návazání na tradice svépomocného družstevnictví z 19. století.

Ing. Miloš Vystrčil, předseda Senátu ČR s námi spolupracuje dlouhodobě a problematika družstevnictví je mu blízká. Dokonce se pochlubil oblekem z výrobního družstva Vývoj Třešf. Témata rozhovoru tedy sklouzla k aktuálním, především legislativním problémům, kterým naše členská družstva čelí. Jednalo se také o vysokých cenách energií, které trápí v podstatě všechna družstva napříč všemi členskými svazy DAČR. Dále se diskutovaly mzdy, sociální zaměstnávání, EET, zákon o významné tržní síle, novela insolvenčního zákona a daň z nemovitosti na zemědělskou půdu. Pan předseda si k jednotlivým bodům rozhovoru vyžádal písemné podklady a přislíbil pomoc v rámci jeho kompetencí.

ŽIVOT A DÍLO KUNEŠE SONNTAGA

V březnu t.r. uspořádaly Družstevní Asociace ČR a Muzeum družstevnictví kulatý stůl k významné osobnosti prvorepublikového zemědělského družstevnictví, politika Kuneše Sonntaga. Mezi hosty nechyběli zástupci jeho rodiny a samosprávy obcí rodného kraje, ze kterého pocházel. Pro zpestření akce byli účastníky také členové Spolku rodáků a přátel Hané v Praze, z nichž někteří přišli v tradičních hanáckých krojích. Součástí akce byla rovněž prezentace reprintu knihy Památce Kuneše Sonntaga, která původně vyšla po smrti politika v Praze roku 1932 nákladem Československé akademie zemědělské v rozsahu 397 stran. Vydala jej paní PhDr. Jaroslava Čajová, která iniciovala i tuto akci.

Vystupujícími byli členka Společnosti pro hospodářské a sociální dějiny Doc. Ing. Lidmila Němcová, CSc., editorka, vydavatelka a moderátorka Společnosti Alše Balcárka, PhDr. Jaroslava Čajová, na

AMNESTIE ZA PREZIDENTA A. ZÁPOTOCKÉHO

Před 70 lety proběhla amnestie prezidenta Antonína Zápotockého. Proto jsme ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů ČR uspořádali seminář „70 let od amnestie prezidenta Antonína Zápotockého“ s podtitulem Amnestie, „kulaci“, společnost. Na semináři vystoupili historici Petr Blažek a Jaroslav Rokoský. Akci moderoval vedoucí Muzea družstevnictví Pavel Černý. Stalinské Československo bylo tehdy pevnou součástí sovětského bloku. Vězeňské poměry byly drsné, společenství vězňů neuvěřitelně pestré, možnost propuštění při vysokých trestech v nedohlednu. Na společné cele spolu žili, či spíše přežívali váleční hrdinové, kteří bojovali na frontách druhé světové války nebo se účastnili domácího odboje, demokratičtí politici, kněží, univerzitní profesori, obyčejní lidé nejrůznějších profesí, ale i komunisté, kolaboranti, udavači a vrazi. Po nástupu Antonína Zápotockého do prezidentského úřadu 21. března 1953 se očekávalo – v duchu tradice a po sovětském vzoru – vyhlášení amnestie. Navenek „lidový“ politik, ale ve skutečnosti jeden z nejtvrdějších funkcionářů KSČ, který se výrazně podílel na masové represii a nezákonnosti, s jejím udělením však váhal. Tohoto semináře se zúčastnili především historici, kteří se následně zapojili do zajímavé diskuse.

ZAJÍMAVOSTI Z MUZEA DRUŽSTEVNICTVÍ

VÝBOR KOMISE MUZEJNÍCH HISTORIKŮ AMG NAVŠTÍVIL NAŠE MUZEUM

V úterý 21. března zavítali do Muzea družstevnictví členové výboru KMH AMG na prohlídku muzea. Výbor komise vedl předseda **PhDr. Zdeněk Duda, Ph.D.** z Prácheňského muzea v Písku. Stálou expozicí muzea je provedl vedoucí muzea Mgr. Pavel Černý. Během prohlídky zazněly od hostů zajímavé dotazy například ke kulturním družstvům nebo družstevním principům. Poté také zanechali zástupci výboru vzpomínku a poděkování v muzejní návštěvní knize.

Další částí setkání byla beseda v pracovně DAČR, kde proběhlo jednání výboru a také diskuse o Muzeu družstevnictví. Jako členové AMG jsme dostali pozvání na seminář s mezinárodní účastí „Jak poutavě oživit historii“, který se koná v termínu 14. - 16. června v Pardubicích.

Přednášky a workshopy budou věnované procesu **tvorby výstav a expozic** (stanovení účelu, cílů) a **living history**. Účast na semináři by mohla být

obohacením i pro naše muzeum, v rovněž získání nových znalostí i navázání dalších kontaktů a spolupráce.

MUZEJNÍ NOC

U příležitosti **Muzejní noci** se v pátek dne 16. června 2023 otevřelo pro veřejnost také Muzeum družstevnictví. Kromě našeho muzea se akce zúčastnily Clam-Gallasův palác, Městská knihovna v Praze, Muzeum literatury, Galerie hlavního města Prahy a 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy. Letos bohužel nebyla akce podporovaná ze strany magistrátu hl.m. Prahy, neměla tedy takový rozměr jako v minulých letech a probíhala pouze formou svépomoci zúčastněných muzeí. Přesto naše muzeum navštívilo mnoho zájemců, nechyběli mezi nimi studenti středních a vysokých škol, senioři, pamětníci nebo zástupci společenských organizací (Český svaz bojovníků za svobodu, Strana zelených, pražský Deník apod.).

MUZEUM A ZMĚNA VI MUSEUM & CHANGE VI

Slavnostní zahájení mezinárodní konference Opening ceremony of the international conference

KONFERENCE: MUZEUM A ZMĚNA VI

Mezinárodní vědecká konference s názvem Muzeum a změna VI/The Museum and Change VI, která se konala ve dnech 24. 10. a 25. 10. 2023 v Nové budově Národního muzea (bývalém Federálním shromáždění), se zaměřila na vývoj oboru muzejnictví a jeho reflexi v rámci celospolečenského vývoje. Pořádala ji tradičně **Asociace muzeí a galerií České republiky** ve spolupráci s **Národním muzeem** a **Český komitétem Moderního štítu**.

V pořadí již šestý ročník akce se tentokrát s podtitulem „**Strategie, trendy, vize a nové pohledy**“ zaměřil na to, zda a jak se muzejnictví od roku 2016 posunulo, kam směřuje, jak reaguje na celosvětový vývoj, jak jej ovlivňují přicházející změny, jaké jsou podmínky pro každodenní mu-

zejní praxi, jak se proměňuje přístup paměťových institucí k návštěvníkům, jak se vyvíjí role muzeí ve společnosti a další podobná témata. Konference navázala na předešlé ročníky a jejím cílem bylo sdílet zkušenosti, vzájemně se inspirovat, představit nové strategie, trendy, pohledy a vize, umožnit srovnání rozličných názorů na fungování muzejní komunity a poskytnout prostor k tolik potřebné diskuzi.

Konference se zúčastnilo přes 200 účastníků včetně zástupce Muzea družstevnictví a byla rozdělena do **5 tematických bloků**: Strategie, vize a nové pohledy, Nástroje a předpoklady k rozvoji, Nové trendy prezentace a interpretace, Z pohledu vědy a výzkumu a Ochrana kulturního a přírodního dědictví. Vystoupilo zde 35 přednášejících z České republiky, Slovenska, Ukrajiny, Německa, Rakouska, Řecka a Kamerunu.

PREZIDENT MEZINÁRODNÍHO DRUŽSTEVNÍHO SVAZU NAVŠTÍVIL DAČŘ

Mezinárodní družstevní svaz má za cíl hájit zájmy svých členských organizací, kterých je 310 ze 107 zemí světa. Dle slov jejího prezidenta, pana Ariela Guarca, je důležité, aby dobře znal fungování družstev v jednotlivých členských státech, a to bez osobní zkušenosti nelze. Jedině tak bude svaz svým členům nejvíce nápomocen.

Česká republika byla již 60. zemí, kterou navštívil. Při jeho návštěvě jej doprovázeli předsedové našich družstevních svazů a svou návštěvu zahájil prohlídkou stálé expozice Muzea družstevnictví. Tím jej provedl a o historii

českého družstevnictví pohovořil vedoucí muzea Mgr. Pavel Černý. Pana prezidenta nejvíce zaujala česká kulturní družstva v čele s Družstvem Národního divadla, osobnost prezidenta Československa T. G. Masaryka a tehdejšího premiéra Antonína Švehly, kteří byli podporovatelé družstevnictví za První republiky.

Poté následovala vzájemná diskuse s předsedy našich družstevních svazů. Prezident Guarco uvedl, že družstevnictví v Argentině je velmi silné, což dokládá více jak 20 mil. členů z celkového počtu cca 45

Ing. Martin Pýcha, p. Ariel Guarco, David Füllsack, Ing. Jan Vysloužil, Ing. Leo Doseděl, pí. Nadia Elizabeth Robledo

mil. obyvatel. Existují zde i regiony, kde jsou všichni obyvatelé členem družstva. Problematika družstevnictví je v celém světě velmi podobná, nejdůležitější je však její správné a dostatečné zakotvení v legislativě každé země, o což se u nás Družstevní Asociace intenzivně snaží. Na závěr předseda představenstva DAČR, Ing. Leo Doseděl, vyzval k větší podpoře různých forem spolupráce mezi jednotlivými družstvy, kde je patrný velký potenciál.

Pracovní program dále pokračoval exkurzí v pražském výrobním družstvu Druťeva Praha, dříve známé jako Družstvo tělesně vadných, které bylo založeno v roce 1950 jako první družstvo, které umožnilo pracovní

zařazení osobám s různým typem zdravotního postižení. Sociální aspekt je v družstevnictví velmi silný a patří rovněž mezi hlavní pilíře Mezinárodního družstevního svazu. Prezident Guarco rovněž představil způsob fungování sociálních družstev v Argentině, kde ve velké míře pracují s lidmi bez domova a spolupracují například s vězeňskou službou. Obě strany se shodli, že takováto forma pomoci je nezbytná, ale neobejde se bez intenzivní součinnosti státu. Pan prezident profesně pochází ze zemědělského družstva, které se zabývá produkcí masného skotu. Nemohl tedy odmítnout následující den pozvání předsedy Zemědělského svazu Ing. Martina Pýchy na den otevřených dveří v podniku AGRO Jesenice, kde zakončil svou návštěvu České republiky.

30 LET DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR

V roce 2023 jsme si připomněli výročí 30 let od vzniku Družstevní Asociace ČR (dále DA ČR), zastřešující instituce českého a moravského družstevnictví. Slavíme také 150 let od vzniku prvního družstevního zákona.

Za první družstevní centrálu na našem území je považována **Jednota českých hospodářských společenstev v království českém**, založená již na sklonku 19. století, v roce 1896 v Praze. Po ní následovalo na přelomu 19. a 20. století pouze několik málo centrál jako například v r. 1908 Ústřední svaz českoslovanských konzumních, výrobních a hospodářských družstev v Praze. Potřeba vytvářet vlastní odvětvová ústředí se projevila až po roce 1918 a souvisela s mohutným nárůstem počtu družstev.

Období první republiky (1918 – 1938) a prezidenta T. G. Masaryka se dá pokládat za zlatou éru československého družstevnictví, které bylo velmi rozšířené a zároveň rozvíjené a to nejen podle zaměření a činnosti, ale i podle náboženství, národnosti a v neposlední řadě i politicky. K 1. 1. 1938 tak na území tehdejšího Československého státu působilo 83 družstevních svazů a ústředí, z toho na území Čech, Moravy a Slezska 72.

První a velmi razantní a nedobrovolné sjednocení družstev a jejich ústředí bylo násilně provedeno po vypuknutí 2. světové války a vytvoření protektorátu Čechy a Morava. Dověřeno bylo vládním nařízením č. 242/1942, na základě kterého byly všechny předchozí družstevní centrály zrušeny a celé družstevnictví bylo organizováno nadále do nově vytvořených 4 oborových družstevních svazů a tento stav trval až do konce 2. světové války.

Vzápětí po osvobození republiky již v květnu roku 1945 byla založena družstevní centrála pod názvem **Ústřední rada družstev**. K jejímu ustavení vedly družstevní představitelé zkušenosti z předcházejících desetiletí, které naznačovaly, že rozšířené je na škodu rozvoje družstev a jejich prosperity. U zrodu ÚRD stály všechny tři tehdejší socialistické strany – komunisté, sociální demokraté i národní socialisté.

Na první schůzi Ústřední rady družstev, která se konala 17. 5. 1945 se sešli zástupci všech stávajících svazů, tj. Svazu spotřebních družstev, Svazu zemědělských družstev, Všeobecného svazu (zastřešujícího družstva výrobní, pracovní, živnostenská) a Svazu bytových podniků. Všechny družstevní organizace měly být nadále budovány jako organizace nezávislé na politických stranách, s dobrovolným členstvím a demokraticky voleným vedením. Zvláštní komise vypracovala návrh Zákona o Ústřední radě družstev, který byl již v srpnu 1945 předán ministru práce a sociální péče. Ke schválení zákona však došlo až 25. 7. 1948, kdy jej podepsal prezident Klement Gottwald. Podle zákona č. 187/1948 z 1. srpna 1948 se stala Ústřední rada družstev představitelkou jednotného družstevnictví, ovšem již jako zcela odlišná instituce oproti původní koncepci organizace družstevnictví z roku 1945. Družstevnictví bylo zařazeno do centrálně řízeného systému národního hospodářství a plně ovládáno vládnoucí stranou, která určovala družstevnictví jeho poslání podle svých představ a limitovala jeho činnost na dlouhých 40 let. Ústřední rada družstev se na základě tohoto zákona stala vrcholnou organizací sjednoceného družstevnictví, sousřezující a organizující všechna družstva na území republiky, jejichž členství bylo v ÚRD povinné.

Poslední XI. sjezd ÚRD konaný ve dnech 12. - 13. 10. 1990 reagoval na polistopadové změny. Tento sjezd přijetím nových stanov byl zároveň i 1. Valným shromážděním **Družstevní unie ČSFR**.

Družstevní unie ČSFR jakožto nástupnická organizace, sdružovala prostřednictvím národních odvětvových družstevních svazů na základě dobrovolnosti celé družstevnictví v tehdejší ČSFR až do konce 1992 roku, tedy do rozpadu ČSFR na dva samostatné státy. Na její činnost plynule navázala **Družstevní Asociace ČR**, která byla založena na 1. ustavujícím valném shromáždění dne 24. 2. 1993 za přítomnosti předsedů tří odvětvových svazů: Českého a moravského svazu bytových družstev, Českého a moravského svazu spotřebních družstev a Českého a moravského svazu výrobních družstev. V roce 1997 pak do DA ČR, zájmového sdružení tří zakládajících svazů, vstoupil Zemědělský svaz ČR.

Družstevní Asociace ČR, je zastřešujícím orgánem českého družstevnictví, a jako koordinační centrum českého a moravského družstevnictví reprezentuje zájmy družstevnictví vůči zákonodárné a výkonné státní moci a na veřejnosti. Je oficiálním připomínkovým místem v rámci české legislativní procedury. Ve vztahu k členským organizacím zabezpečuje poradenskou činnost, legislativní iniciativu a koordinuje postupy ve věcech společného zájmu, k ochraně, podpoře a uplatňování zájmů družstev a jejich členů. Družstevní Asociace ČR je tradičně dlouholetým členem Mezinárodního družstevního svazu. Představitelé družstevnictví České republiky jsou členy mezinárodních družstevních orgánů a organizací, v nichž zaujímají významné postavení. Při své činnosti DA ČR navazuje na více jak sto sedmdesát let trvající historii, na tradice družstevních hodnot a principů s cílem přispívat ke zlepšení ekonomických a sociálních podmínek života společnosti.

V čele Družstevní Asociace ČR stojí představenstvo, které je jejím výkonným a statutárním orgánem. Představenstvo projednává a rozhoduje v záležitostech určených stanovami, plní úkoly podle stanov a podle usnesení valného shromáždění. Předseda představenstva je volen vždy na jeden rok z předsedů členských svazů.

Činnost Družstevní Asociace ČR zajišťuje pracovní aparát, v jehož čele jsou odborníci z oblasti ekonomiky, práva a mezinárodních vztahů. Důležité otázky jsou projednávány v komisích složených z vybraných odborníků z jednotlivých členských svazů a externistů.

Z HISTORIE

ANTONÍN RANDA

text: Mgr. Pavel Černý

ANTONÍN RYTÍŘ RANDA

(* 18. července 1834 Bystřice nad Úhlavou, † 6. října 1914 Dobřichovice) byl profesorem občanského práva na právnické fakultě Univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze, zakladatelem moderní české civilistiky, čestný doktor univerzit v Bologni a Krakově.

Randa již jako student cestoval po celé Evropě. Studoval zde nejen právo, ale také poměry národohospodářské (**Adam Smith** – Bohatství národů). Velice brzy dospěl k závěrům, které se jako červená nit táhnou jeho díly i přednáškami a celou jeho činností. Totiž to, že v oblasti soukromého vlastnictví jsou právo a řád základem hospodářského rozvoje.

Již v době jeho působení, univerzita disponovala širokou škálou kvalitních univerzitních budov. Děkanem Právnické fakulty byl zvolen v letech 1872 a 1885. Od roku 1881 byl členem rakouské Panské sněmovny a Říšského soudu, v letech 1904–1906 "ministr krajan" ve vládách **Ernsta Koerbera**, **Paula Gautsche** a **Konráda Hohenlohe**. V letech 1908–1914 působil též jako druhý prezident České akademie císaře Františka Josefa pro vědy,

slovesnost a umění. Patřil k spoluzakladatelům Jednoty právnické.

Randovy odborné právní práce, jeho publicistická, přednášková a organizační činnost, a v neposlední řadě vědecká a pedagogická práce, nemají v našich poměrech obdoby. Jeho snaha o vytvoření jazykové rovnoprávnosti na pražské univerzitě se bohužel neseťkala s úspěchem, zejména pro odpor zastánců německého jazyka. Proto v roce 1881 schválil císař a později poslanecká sněmovna návrh na zřízení české části univerzity. Oříškem bylo jednání v panské sněmovně. Ta nakonec souhlasila po brilantním rozboru situace, který provedl profesor Randa (15. února 1882). Je i jeho zásluhou, že počátkem roku 1883 byla pražská univerzita rozdělena na českou a německou část. Prvním rektorem české části byl nestor českých historiků **Václav Vladivoj Tomek**, a po dvou letech se jejím rektorem stal profesor Antonín Randa.

Pro otázku družstevnictví je nejdůležitější Randův počín, a sice že se Randa zasadil o vydání zákona 70/1873 říšského zákoníku o výtěžkových a hospodářských společenstvech. Jeho 95 paragrafů v pěti hlavách jsou formulovány tak, že například v Rakousku v podstatě platí dodnes. V době jeho vydání mimo jiné pomohl vznikajícím českým záložnám, které byly tímto zákonem zproštěny enormních daňových břemen. U nás tento zákon platil bohužel jen do roku 1951. Randa totiž naprosto jednoznačně formuloval, čím se liší „společensva výtěžková a hospodářská, jako jsou spolky záložní a úvěrní, spolky pro nákup surovin a skladištní, společenstva výrobní, spolky spotřební a společenstva bytová.“

Z mnoha jeho prací z oblasti práva občanského, obchodního, směnečného, knihovního a vodního je

třeba zmínit (pokaždé 1. vydání): *Vlastnictví s obecným právem, obecným právem, pruským, francouzským a saským zákoníkem* (1865), *Pořízení hl. dědění podle rakouského práva, na základě obecného práva s přihlédnutím k pruskému, francouzskému, saskému a curyšskému zákoníku* (1867), *Přehled vzniku a vývinu desky čili knih veřejných, hlavně v Čechách a na Moravě* (1870), *O závazcích k náhradě škod z činů nedovolených, pak nebo úrocích dle rakouského práva občanského* (1870), *Právo vlastnické dle rakouského práva v systematickém pořádku* (1871), *Soukromé obchodní právo rakouské* (sešit I 1876, sešit II 1883, sešit III 1888).

Randův odkaz rozvíjí Randova nadace, působící při Spolku českých právníků Všeherd, který byl založen 6. května 1868 k „povznesení vzdělanosti a kultury českého národa“. V roce 1948 byl jako mnoho jiných spolků násilně rozpuštěn a svoji činnost mohl obnovit až v roce 1990.

Manželka Antonína Randy Angela byla dcerou matematika Jakuba Filipa Kulika. Jejich dcera Angela se stala manželkou inženýra **Otokara Kruliše-Randy** (1860–1900), synem architekta **Jana Kruliše** (1829–1903). Měli spolu dva syny. Jedním z nich byl průmyslník **Otokar Kruliš-Randa** (1890–1958), který byl perzekuován jako bývalý generální ředitel Báňské a hutní společnosti, prezident Ústředního svazu průmyslníků v Čechách a na Moravě, mimo jiné i mecenáš československého šachu a předseda Ústřední jednoty českých šachistů. Po únorovém puči byl komunisty vězněn v letech 1948–1950 a v letech 1953–1958, když v posledním roce věznění zemřel v komunistickém lágru na Mírově. Mimo jiné byla státem zkonfiskována jeho skvělá knihovna o téměř pět tisících svazcích s výbornou sbírkou prvotisků a ex-libris. Rehabilitován byl v roce 1969.

ANTONÍN ŠVEHLA

text: Mgr. Pavel Černý

ANTONÍN ŠVEHLA

(* 15. dubna 1873, † 12. prosince 1933) pocházel ze staré selské rodiny v Hostivaři, která je dnes součástí území hlavního města Prahy a městské části Praha 15. Jeho rod má kořeny až do husitské doby, kdy byl jeden z jeho předků husitským hejtmánem.

Narodil se dne 15. dubna roku 1873 v Hostivaři na rodovém statku, v době, kdy českou společnost zasáhlo ústavní uspořádání do rámce Rakousko-Uherska, kdy byly Maďarům přiznány v reformované úpravě větší národnostní práva než zemím Předlitavska, tedy i Če-

chům. Antonín Švehla byl původně předurčen k řemeslnickému povolání, jelikož byl až devátým dítětem ze čtrnácti sourozenců. Naštěstí okolnosti tomu přály a měl tu možnost věnovat se hospodaření na rodném statku. Již od roku 1899 plně hospodařil na rodném statku a po smrti svého otce roku 1900 se stal vlastním hospodářem na usedlosti spolu s přílehlým mlýnem.

Život byl pro Antonína Švehlu skutečně velikou školou. Měl za sebou obecnou školu, tři třídy tzv. Nižšího gymnázia v Praze a jen jednu třídu německého gymnázia v České Lípě. Pak při práci studo-

val na odborné škole hospodářské, kde se seznamoval s principy a metodami zemědělské výroby a podnikání. Již během studií se Švehla po otcově boku také přirozeně seznamoval s prací sedláka a tím si přisvojoval nejen praktické znalosti a dovednosti, ale i posléze budoval svůj vztah k půdě, „k rodné hroudě“, jak často říkával.

Jeho život hospodářský a politický byl spjat se společenským prostředím, které mělo základnu mj. v sokolském hnutí. Jeho otec byl spoluzakladatelem a místopředsedou agrární strany. Antonín Švehla se stal posléze horlivým stoupencem této strany. Již 9. prosince 1900 na rolnickém sjezdu v Praze, kde se mj. projednávaly volby do říšské rady, promluvil poprvé Antonín Švehla k širokému publiku a přesvědčivě dokázal zaujmout starší agrární kruhy jako zkušený řečník. Tím se projevil jako nápadná a vyhraněná osobnost, která umí jít za svým cílem, ne však bezhlavě, ale systémově. Jeho bohaté myšlenkové vybavení a nevšední pracovní energie mu zajistily ohlas. Jeho kolegové v agrární straně měli brzy tu možnost přesvědčit se o Antonínu Švehlovi jako o mimořádném činovníkovi, který měl talent nejen řečnický, ale také organizační. Agrární hnutí se i jeho přičiněním začalo rozrůstat a Švehla se postupem času stával uznávaným a respektovaným vůdcem a skutečnou autoritou nejen venkovského lidu.

Již v roce 1901 byl zvolen do výboru Tiskařského a vydavatelského družstva rolnického. To vydávalo agrární list „Obranu zemědělců“ a Švehla se na jeho stránkách stal skutečným propagátorem agrárních pokrokových myšlenek a také jedním z tvůrců organizační struktury hnutí.

V roce 1902 se dostal do vedení výboru Sdružení a stal se jeho místopředsedou. O rok později se dostal do čela Tiskařského družstva. Oblast publicistiky a propagace se stala pro Švehlu jakousi základnou jeho pozdější politické a veřejné činnosti. Vždy se snažil neupřednostňovat význam sedláka před významem rolníka. Odtud můžeme pozorovat Švehlův přirozený cit pro demokracii a rovnost. Toto je dokázalo také sblížit s TGM. Tím se také ale dostal do sporu se zakladateli strany, kteří byli blížeji rodicímu se konzervativnímu křídlu strany, jak tomu bylo za První republiky Československé. Švehla byl blížeji liberálnímu trendu a chápal činnost strany skutečně demokraticky a otevřeně širší sféře národa. Tím chtěl úspěšně konkurovat stoupencům socialismu a stranu venkova chtěl budovat napříč sociální skladbou masově. Odtud pochází Švehlovo heslo: „Venkov jedna rodina“.

Antonín Švehla také spolupracoval s dalšími podobnými organizacemi (pěstíteli lnu, chovateli koní, pěstiteli chmele) a stranami (František Udržal). Nezůstalo jenom u hospodářské politiky. V prosinci 1907 zahájila svou činnost první organizace agrární strany s akademickým charakterem - Sdružení agrárních akademiků. V souvislosti s tím bylo založeno mládežnické hnutí Dorost. To vše přispívalo k vzestupu významu strany a rozšíření společenského vlivu. Antonín Švehla byl po zásluze zvolen u příležitosti prvního sjezdu Dorostu v září 1907 čestným předsedou.

Jeho ambice a přání přiblížit otázku agrární širšímu publiku Švehla naplnil dne 29. března 1906, kdy vyšlo první číslo deníku „Venkov“, které bylo zdarma. První vydání bylo uvedeno romantickou básní Jaroslava Vrchlického o významu zemědělství pro národ. V prosinci 1906 došlo přirozeně kvůli efektivitě k otevření Rolnické tiskárny. Tisk nebyl jen na ústřední úrovni, existovala i krajská mutace.

Volby do zemského sněmu roku 1908 přinesly agrární straně zisk nových mandátů a opravdu velké vítězství. Bylo to dáno i vahou osobnosti Antonína Švehly a silným stanoviskem státoprávního programu vedle příslušejících zemědělských požadavků. Antonín Švehla tehdy kandidoval za volební okres Říčany a byl zvolen drtivou většinou hlasů. V novém sněmu převládaly české hlasy. Na zasedání byl Antonín Švehla zvolen předsedou agrárního klubu. Švehla, který zůstal věrný svému volebnímu programu, chtěl hned do začátku prosadit své konkrétní cíle, mj. návrhy proti kartelům (především proti cukrovareckému). Historici toto úsilí pojmenovávají jako řepařský boj. 21. října 1909 byl Švehla zvolen předsedou strany a jeho činnorodá nátura byla korunována roku 1912, kdy byl zvolen předsedou Svazu všech českých poslanců.

Zasazoval se o finanční zabezpečení agrárníků, kdy jeho kolegové stáli v čele úsilí o zřízení banky, která byla založena jako Agrární banka v roce 1911. Později také stál u zrodu Malozemědělského ústavu a agrární zelené Internacionály. Od vypuknutí první světové války roku 1914 se vývoj radikálně změnil na jaře 1917, kdy USA vstoupily do války, a Švehla si byl vědom, že Rakousko válku prohraje. Agrární tisk Večer byl v popředí boje o tzv. odrakouštění české politiky. 18. května 1917 pak přinesl projev českých spisovatelů. Mezi české představitele sebeurčení patřili Jiří Stříbrný, dr. František Soukup, dr. Vavro Šrobár a právě Švehla s dr. Rašínem, kteří jako „Muži 28. Října“ vyhlásili

samostatné Československo a Švehlovou zásluhou se T. G. Masaryk stal prezidentem.

Roku 1919 je Antonín Švehla zvolen předsedou nově přejmenované tzv. Republikánské strany československého venkova. To už rok působí v Kramářově vládě jako ministr vnitra. Z pozice své autority defacto řídil československou politiku. Snažil se udržet stabilitu Kramářovy vlády. Toto však svým destruktivním jednáním narušovali socialisté, kteří vyvolávali neklid. Koaliční vláda skončila a 8. července 1919 vznikla nová vláda, kde Švehlovi premiér Vlastimil Tusar svěřil opět úřad ministra vnitra. Zde je třeba zmínit Švehlovu politiku těchto prvních let ČSR, kdy se angažuje v otázce řešení pozemkové reformy, čímž potlačil radikalizaci venkova.

Když roku 1920 propukla politická krize uvnitř sociální demokracie, Švehla se spolu s Masarykem a Tusarem dohodli ustavit vládu odborníků, kdy předsedou a zároveň ministrem vnitra se stal Jan Černý, který byl blízko agrárním kruhům. Pozemková reforma dále pokračovala, Švehlovi se zároveň s tím podařilo upevnit jednotu agrární strany. V této souvislosti je třeba zmínit neformální mimoparlamentní výbor, který je znám jako „Pětka“. Zde působili zástupci všech pěti hlavních stran: agrárníci (Antonín Švehla), sociální demokraté (Rudolf Bechyně), národní demokraté (Alois Rašín), českoslovenští socialisté (Jiří Stříbrný) a lidovci (Jan Šrámek). Pětka byla unikátním orgánem, který se stal defacto prostředníkem mezi prezidentem a vládou.

V roce 1928 měla agrární strana přibližně 363 000 členů. Ke straně se přidružily profesní a zájmové organizace (Domovina, Dorost, Selská jízda). Strana také finančně podporovala různé kulturní instituce (muzea či knihovny). Význam tisku (Venkov, Večer, časopis Brázda) stoupal a rozšiřoval svůj čtenářský okruh. Československá agrární strana spolupracovala s dalšími agrárními stranami v zemích východní a jižní Evropy.

Svoje zkušenosti a vliv Švehla plně zhodnotil ve svých třech vládách, a sice od 7. října 1922 do 9. prosince 1925 (1. Švehlova vláda), od 9. prosince 1925 do 18. března 1926 (2. Švehlova vláda) a od 12. října 1926 do 1. února 1929 (tzv. Panská koalice). Jeho obliba mu umožnila dosáhnout nejvyšší státnické mety. Bylo to, když roku 1927 odmítl kandidovat na funkci prezidenta a podpořil kandidaturu Tomáše Garrigue Masaryka. Po dlouhé a těžké nemoci 12. prosince 1933 umírá.